

Вера Паўлючук 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

БЕЛАВЕНА 9

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 07 (2701) Год LIII

Беласток, 17 лютага 2008 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Па прапорцы?

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

„Deo et patria”, значыць, „Богу і айчыне” — гэта заглавак выставы ў беластоцкім Музеі Войска Польскага. Прысвечаная яна — як паведамляе падзаглавак — веравызнанням і нацыянальнасцям у Войску Польскім II Рэчы Паспалітай.

Аглядаючы экспазіцыю можна адчуць, што няпольскія і некаталіцкія нацыянальнасці спіхнутыя на другі план.

— Мы стараліся паказаць усе веравызнанні і нацыянальнасці Войска Польскага II РП. Не да ўсіх, аднак, маюцца матэрыялы, якія маглі б склаці музейны акцэнт. Выстава не можа складацца толькі з паперы і здымкаў, гэта нуднае. У працэнтным прынце мы спрабавалі захаваць такі склад, які быў у войску перад II вайной, калі быў палявы біскуп некаталіцкіх веравызнанняў, вакол якога гуртаваліся прадстаўнікі розных канфесій розных рангаў, — тлумачыць „Ніва” дырэктар Музея войска Кшыштаф Філіпаў.

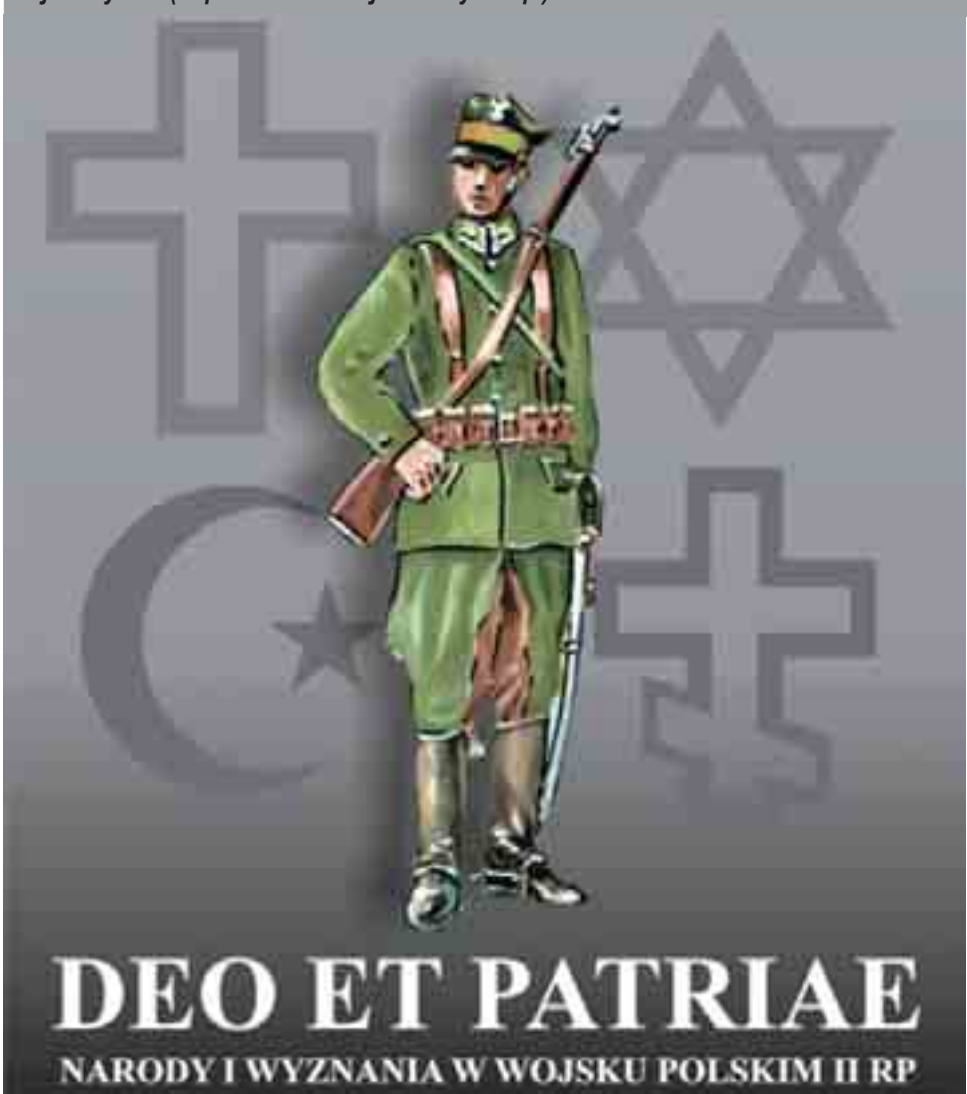
Калі спыталіся мы аб мэту выставы, дырэктар заявіў:

— Гэтая ідэя — працяг нейкага працэсу, які рэалізуем гадамі. На пачатку дзевяностых мы адкрылі выставу аб ваенных капеланах ад пачатку, калі служаць яны ў арміі, да сучаснасці, значыць, ад часу, калі ардынарыем ВП стаў біскуп Славоі Лешак Глудзь. Ад таго часу ў экспазіцыях мы спасылаемся таксама на іншыя веравызнанні і нацыянальнасці.

У невялікай зале беластоцкага музея паказваюцца здымкі на стэндах і экспанаты галоўным чынам у вітрынах. Зараз ля ўваходу наведвальнікі бачаць драўляную школьную парту, на якой ляжаць драўляная чарніліца і шпыткі, а збоку вісіць гімнастычны мяшчак. Аж хочацца спытацца, якую такі экспанат мае сувязь з тэмай выставы. Спрабуе гэта высветліць надпіс на эстампе вышэй. Аўтар тэксту піша, што ў II РП дзеці розных канфесій і нацыянальнасцей сядзелі разам за адной партай, хоць былі таксама перыяды, калі размеркаванне па партах сведчыла аб падзеле, асабліва калі гаворка аб яўрэях.

Аб тым, што ў Войску Польскім II РП у адносінах з іншымі веравызнаннямі і нацыянальнасцямі не заўжды было па-ружоваму, можна вычытаць на адным са стэндаў: „Афіцэр, які ўзяў шлюб без згоды начальнікаў, падвяргаўся службовым паслядоўнасцям. Паручнік Вільгельм Шчэпанкевіч з 43 палка пяхоты за жаніцбу з жанчынай праваслаўнага веравызнання быў дысцыплінарна перанесены ў 2 Полк пяхоты Легіёнаў у Сташаве. У 1938 г. за падобныя правіны былі звольнены 40 кадравых падафіцэраў”.

„...Ekspozycja prezentuje także wybrane zagadnienia z procesu asymilacji żołnierzy różnych narodowości w Wojsku Polskim. Pojawiające się konflikty dotyczyły wielu dziedzin: od elementów ceremoniału wojskowego (przysięga wojskowa), przez problemy bytowe (tzw. kuchnia rytualna), po nawet uczucia intymne (regulacja związków małżeńskich). Starania przelożonych miały na celu doprowadzenie do ich łagodzenia, a przede wszystkim znalezienia rozwiązań systemowych. Stąd między innymi zasady odpowiednich proporcji przy poborze wojskowym...” (<http://www.muzwojska-bialystok.pl>)

Цікавым тут з’яўляецца вытлумачэнне такога рашэння на прыкладзе палкоўніка Лявона Коца, які ў час адной з нарад „такую сітуацыю назваў чалавечай слабасцю”.

На выставе вылучаны стэнды і прадметы, якія спасылаюцца на польска-бальшавіцкую вайну і „Цуд над Віслай”. Можна шкадаваць толькі, што не ўспомнены ўдзел (або яго недахоп ці малы ўдзел) у гэтых падзеях непалкаў і некатоликаў. У гэтай частцы цэнтральным пунктам з’яўляецца карціна Міхала Быліны „Смерць кс. Ігнацы Скарупкі” ды побач ягоны партрэт і прысвечаны яму стэнд.

Можна даведацца, аднак, што ў 1919 г. загадам міністра ваенных спраў была створана рэлігійна-канфесійная секцыя з рэфератамі: праваслаўным, яўрэйскім, евангеліцкім, марыявіцкім і магаметанскім, а галоўныя капеланы пасобных канфесій служылі ў званні палкоўнікаў. У 1928 г. функцыянавалі ў Польшчы чатыры гарнізонныя цэрквы і шэсць праваслаўных капліц. Паказана таксама табліца, пры-

свечаная Васілю Мартышу (1874-1945), праваслаўнаму ардынарыю ВП і мучаніку. Гледачы экспазіцыі могуць пабачыць епітрахіль праваслаўнага капелана, малітоўнік жаўнераў праваслаўнаша веравызнання „Przyjacieli żołnierza” ад 1937 г. і ікону Божай Маці Усіх Тужлівых Радасці. На стэндах аб агульных святах, якія адзначаліся ў ВП, такія як Ражджаство ці Вялікдзень, арганізатары засяродзіліся выключна на каталіцкіх, хоць адзін з надпісаў заяўляе, што ў ВП ушаноўваліся 15 праваслаўных, 8 евангеліцкіх, 5 яўрэйскіх і 6 магаметанскіх свят. Адносна шмат экспанатаў датычыць яўрэйскага набажэнства, а выставу закрываюць два стэнды пра жаўнераў Татарскага палка літоўскіх уланаў.

Экспанаты на беластоцкай выставе паходзяць м.інш. з Музея Войска Польскага і Музея незалежнасці ў Варшаве, праваслаўнага ардынарыята ВП і з Музея ікон у Супраслі. З нагоды гэтай выставы не быў выдадзены каталог. „Ніва” на яе адкрыццё не была запрошана.

Пяцьдзесят на пяцьдзесят

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

У Беларусі грамадства таксама выразна падзеленае. І хоць афіцыйная прапаганда гэты працэс зусім не прызнае, часам гэта выяўляецца ў забяўляльных формах. У адной з нядаўніх тэлеперадач нейкая неасцярожная галава надумалася правесці апытанне на тэму знешнепалітычных прыярытэтаў. Маўляў, вы за развіццё стасункаў з Еўропай, ці за далейшую інтэграцыю з Расіяй...

Рашэнне за раднымі

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Трэба жыць з людзьмі

Ілона КАРПЮК

Найвялікшая ікона на Падляшшы

Пётр БАЙКО

97705461196000

Пяцьдзесят на пяцьдзесят

Выбары апошніх гадоў у розных краінах пераканана дэманстравалі ровень палі-

тычнай культуры той ці іншай дзяржавы. На памяці апошняга прэзідэнцкага гонка ў ЗША — „аплаце дэмакратыі” на шыры погляд адных і „сусветным жандару” на глыбокім перакананні іншых. Мікраскапічную перавагу рэспубліканца Джорджа Буша, якую выявіў „фотафініш”, прадстаўнікі дэмакратычнай партыі на чале са сваім кандыдатам Альбертам Горам успрынялі як стойкі і прызналі паразу, нягледзячы на фактычную роўнасць і нават большую набраную колькасць галасоў. „Dura lex, sed lex” — суровы закон, але ўсё ж ён закон — давалася мірыцца з дзейснай сістэмай падліку. Ды гэта ў Амерыцы, якую ў нашым грамадстве адны сапраўды любяць, а іншыя ненавідзяць. Возьмем лепш зусім свежы прыклад — прэзідэнцкія выбары ў Сербіі, якія толькі што былі навідавоку. Таміслаў Нікаліч, які выйграў першы тур і зусім нязначна адстаў ад дзейснага кіраўніка дзяржавы Барыса Тадзіча ў другім раўндзе, не стаў распачынаць скандалаў, высмактаных з пальца, і адразу прызнаў вынікі. Значыць, зрабіў гэта дзеля кансалідацыі грамадства, дзеля палітычнага паразумення ў краіне. Як той казаў, хоць не пышна, абы зацішна. Сербія, дзе і так вельмі востра стаіць праблема Косава, вырашыць якую справядліва не зможа ўжо ніхто, атрымала дадатковыя шанцы на эвалюцыйнае развіццё.

У якасці ілюстрацыі можна згадаць таксама вынікі змагання за прэм’ерскае крэсла ў Італіі, калі правы Сільвіа Берлусконі, адстаўшы на зусім нязначны адсотак, саступіў дарогу левому Рамана Продзі. Зваротны адмоўны прыклад дае Украіна, дзе няшмат праіграўшая частка не хоча канструктыўнага супрацоўніцтва і пры кожнай нагодзе імкнецца ўстаіць „палкі ў колы” пераможцаў у парламенцкім змаганні частцы. Той частцы, лідэрам якой з’яўляецца Юлія Цімашэнка і якая імкнецца забяспечыць нацыянальнае і дзяржаўнае развіццё Украіны. Савецкая і прамакоўская частка Украіны хоча і надалей заставацца такой, што надзвычай

шкодзіць і народу, і ўкраінскай дзяржаве.

Па-сапраўднаму замілоўваюць рацыйскія выбары. Мінаюць эпохі, стагоддзі, а традыцыйная вера ў жорсткага і адначасна добрага цара застаецца нязменнай. Сацыяльны раскол і нянавіць растуць, чыноўнікаў, міністраў — толькі дай волю народу — гатовыя пасады на кол, а Пуціна любяць і гатовыя яго трымаць кіраўніком пажыццёва. Цікава, як з роляў „цара” цяпер справіцца Мядзведзеў, якога фактычна ўжо прызначылі на гэтую пасаду. У Беларусі, дарэчы, у параўнанні з усходняй суседкай, сапраўдная дэмакратыя. У нас вунь ажно двух апазіцыйных кандыдатаў на апошніх выбарах зарэгістравалі, а ў Расіі, дзе апазіцыя намнога слабейшая, пастанавілі максімальна спрасціць працэдуру. Выбіраць там, акрамя дзяржаўнага пераемніка, сапраўды няма каго.

Грамадствы многіх краін сёння сапраўды палярызаваны. Усё часцей выбарчыкі ў дзяржавах, дзе функцыянуюць нармальныя выбарчыя механізмы і пільнуюцца выбарчыя стандарты, дзеляцца „фіфці-фіфці”. Гэта толькі ў азіяцкіх краінах пераможцы атрымліваюць за 95 адсоткаў галасоў і там пануе поўная „згода”, забяспечаная адыёзным кіраваннем, ціскам і штрафамі, турмамі і катаваннямі.

У Беларусі грамадства таксама выразна падзелена. І хоць афіцыйная прапаганда гэты працэс зусім не прызнае, часам гэта выяўляецца ў забаўляльных формах. У адной з нядаўніх тэлеперадач нейкая неасцярожная галова надумалася правесці апытанне на тэму знешнепалітычных прыярытэтаў. Маўляў, вы за развіццё стасункаў з Еўропай, ці за далейшую інтэграцыю з Расіяй. І што вы думаеце? Палова людзей, што патэлефанавалі, выказалася за заходні прыярытэт. Але ёсць і іншая тэндэнцыя. Асабіста я перакананы ў тым, што з кожным годам, а то і месяцам, колькасць людзей у Беларусі, якія будуць расчароўвацца як у экспансіі Расіі, так і ў палітыцы Захаду, будзе павялічвацца. І тады беларускія пяцьдзесят на пяцьдзесят непазбежна падзеліцца ўжо на тры часткі.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Вачыма еўрапейца

Год гумбуга?

Сумленны дыялог вырастае з сумленага прынцыпу, які мусіць быць прыняты — выразна або моўчкі — абодвума бакамі — „ані я, ані ты не ў змозе спазнаць праўды адны аб адных, калі будзем

аддаленымі ад сябе, зачынімся ў сценах сваіх боязей, а мусім глянуць на сябе саміх быццам бы збоку, я тваімі, а ты маімі вачыма, мусім параўнаць у размове наша бачанне і толькі тады такім чынам зможам знайсці адказ на пытанне, як з намі сапраўды ёсць, — гэтая цытата з „Этыкі салідарнасці” ксяндза прафесара Юзафа Тышнера спадарожнічае Нацыянальнай стратэгіі Польшчы для Еўрапейскага года міжкультурнага дыялога (ЕГМД), які адкрыецца 14 сакавіка ў Варшаве.

Устанавілі яго Еўрапарламент і Савет Еўрасаюза. Польшча ўключылася ў праект не толькі з-за сваёй шматкавай шматкультурнасці грамадства, але і таксама таму, што „цяперашняя дэмаграфічная структура Польшчы і заўважаныя змены паказваюць на тое, што ў будучыні лік чужаземцаў у Польшчы павялічыцца”. Мае ўзнікнуць польская Рада ЕГМД, якую састаўляць будуць прадстаўнікі няўрадавых арганізацый, нацыянальных меншасцей, акадэмічных асяроддзяў ды дзяржаўных устаноў і інстытутаў. Як пішуць каардынатары адзначання Года, значыць, Нацыянальны цэнтр культуры, стратэгічнай яго мэтай з’яўляецца „паказанне польскаму грамадству розных кантэкстаў і зразумення шматкультурнасці ў Еўропе, з асаблівым улічэннем польскіх традыцый і гістарычнага вопыту, якія ствараюць культурную спадчыну кантынента”. Дзеянні ў рамках адзначання ЕГМД маюць спрыяць мінш. „будаванню плацдарма дыялога і супрацоўніцтва

Аб страху і надзеі

2.

Прызнаюся, што кнігу Яна Тамаша Гросы „Страх” я прачытаў, што мне рэдка здарэцца, за адным прыседам на працягу дня. Тыя, што папракаюць Гросы ў няпраўдзе, жывуць жа ж сярод нас і не такія яны самотныя. Усхваляванне подласці, заклікі да злчынства і само злчынства здарыліся ж у, здавалася б, найбольш адукаваным народзе, сярод немцаў, а, як часта кажуць, Нямецчына гэта краіна філосафаў і паэтаў.

Мне балюча, калі за атаку на Гросы бяруцца маладыя гісторыкі з Інстытута нацыянальнай памяці, значыць, людзі, маўляў, адукаваныя; робяць яны яўрэйскі народ адказным за злчынствы камунізму, у чым жа ж, дарэчы, яўрэй у гісторыі не абвінавачвалі: ад распаўсюду і забойства Хрыста, да рытуальных забойстваў, да арганізавання нікчэмных, тайных заговораў. Французскі мыслер Рэне Жырар у прыгожай кнізе „Казёл адпущэння” аналізаваў, як у гісторыі функцыянаваў прынцып таго казла. Вось абвінавачваліся ва ўсякіх магчымых правінах і злчынствах тыя, каму была ўчынена крыўда; быў гэта від псіхічнай кампенсацыі, апраўданне для нячыстага сумлення.

Грос у сваёй кнізе неаднойчы вяртаецца да пазіцыі польскіх эліт, якія паводле яго пры генацыдзе яўрэй у павялі сябе адказна. А асабліва мае слушную прэтэнзію да той іх часткі, якая заставалася ў крузе ўздзеяння ідэй нацыяналіста і антысеміта Рамана Дмоўскага. Сучасны нацыяналізм быў творам XIX стагоддзя, разам з народзінамі поглядаў, што гісторыя свету з’яўляецца гісторыяй няшчаднага змагання за быт, у якім гэта змаганне перамагаюць самыя моцныя, найлепш згуртаваныя, што народы з’яўляюцца білагічным адзіствам, відамі асобным ад іншых відаў, адзеленых неадольным бар’ерам. Сучасны нацыяналізм у крайнім выглядзе адмаўляў чалавечых рысаў чужым індывідам, іншапланетным тварам, а ворагу ў няшчаднай сутычцы можна адмовіць у любых правах. Гэта быў разрыў з традыцыйным рыцарскім кодэкам, які праціўніка трактаваў з павагай. Усё ж у нацыяналізмаў розныя воблікі; ёсць нацыяналізмы лагодныя, якія пастулююць адно грамадства закрытае на чужыя ўплывы, згаістычныя, супольная ім, напрыклад, спроба кансервавання здарэнняў, стрымання змен

у зменлівай рэчаіснасці ці непрыкмячанне тае зменлівасці, ахвота акапацца ў поўным хвалы мінулым; жыццё нацыянальным міфам, а не жывым жыццём, быццё глумі на праўду надыходзячага часу.

Не раз сцвярджаецца, што народ як такі — нявінны, затое за выпадкі злчынства адказваюць заўзятыя бандыты, тлум, чэрнь. Забіваюць выключна вырэдкі грамадства, а не мы, асвечаныя інтэлігенты. Варта ў гэтым месцы спаслацца на Івана Карамазова — героя рамана Фёдора Дастаеўскага „Браты Карамазовы”. Іван быў асвечаным інтэлектуалам, але гэта ён надбухторый подлага Смердыава да забойства бацькі. Для забойства, адназначна жыцця бліжняму няма рацыянальнага апраўдання. А прынамсі няма апраўдання ў хрысціянстве. Дастаеўскі пранікнёна крануў пытанне адказнасці эліт, якія варты пагарды чэрні даручаюць чорную работу, а самі ва ўласных вачах застаюцца нявіннікамі. Можна таксама спытацца пра рацыю або комплекс каштоўнасцей, якія дазваляюць трактаваць бліжніх як тую чэрнь, цёмную ды пагрозлівую масу, а не істоту, якой належыцца любоў, апека і пашана.

У істэрыйнай рэакцыі на кнігу Гросы я прыкмячаю таксама той рэфлекс: нашто выяўляць прыкрыя факты, што ж іншыя падумаюць аб нас? Ці гэты толькі польскі рэфлекс, а, можа, таксама і беларускі? Сёння антысеміты ня хуткія да гучнага, яўнага выяўлення сваіх поглядаў, можна заўважыць у іх паводзінах перамену. Вось, з’яўляюцца, напрыклад, асобені заклічаныя лёсам бедных палесцінцаў у Ізраілі (дарэчы, таксама і лёсам пакрыўджаных чэчэнцаў у Расіі), у той час лёгка заўважыць, якая няшчырая і крывадушная гэты турбота. Вось іншыя прапаведуюць вайну адно з жыдоўскім капіталам, а яшчэ іншыя — з жыдакамунай. Найахвотней усіх жыдоў замкнулі б у ізаляваным гета, без права на тое, каб займаліся прамысловасцю ці гандлем і выконваннем вольных прафесій, проста — пазбавілі б іх права на тое, каб быць свабоднымі людзьмі і грамадзянамі.

З кнігі Гросы моцна пранікае скарга на пайсюдную нячуласць, на свет без любові, а любоўю, як быццам, хваляцца хрысціяне.

Ежы ПЛЮТОВІЧ

з украінскай ці беларускай меншасцямі ў Польшчы ды падтрымцы дэмакратычных пільняў у краінах, якія цяпер сталі непасрэднымі суседзямі Еўрасаюза”. Таму маюць адбывацца канферэнцыі, семінары і дэбаты, будуць весціся даследаванні, арганізацыя фестывалі і агляды, праводзіцца абучэнні і майстар-класы.

ЕГМД — гэты, без сумнення, высакродная мэта. Толькі мова матэрыялаў (Нацыянальнай стратэгіі Польшчы), апублікаваных на яго тэму Нацыянальным цэнтрам культуры — кашмарная, балбатлівая. Падобна як і змест, заключаны ў 14 пунктах „галоўных абшараў дзейнасці”, якія датычаць адзначання ЕГМД у Падляшскім ваяводства. Вось, хоць бы першы з крою: „утрымліванне, павышэнне ўзроўню і распаўсюджанне дзейнасці ўстановаў культуры”. Генеральна на больш за дзесяць праектаў, што складаюцца на ЕГМД ёсць тры з Падляшша, сярод іх „Па-за талерантнасцю”, паказваючы пазіцыі моладзі ў адносінах да культурнай адрознасці (адрасаваны ён да моладзі; рэалізуе яго вая-

водскі самаўрад) і „Сустрэчы з сакральным мастацтвам” (хрысціянства, іўдзейства, іслам) — гэты праект рэалізуе Падляшскі музей у Беластоку.

І на канец. Прамоцыю ідэй міжкультурнага дыялога маюць падтрымліваць пачэсныя Амбуладары. Функцыю Нацыянальнага амбуладара выконвае мінш. вядомы на ўсё свет мастак родам з Валіла праф. Лявон Тарасевіч. Як сказаў мне, дагэтуль мастацка апрацаваў ён пяць плакатаў, якія будуць распаўсюджваць ідэю ЕГМД і мерапрыемствы з ім звязаныя. Адным з двух Амбуладарай Польшчы на ўсю Еўропу мае быць прызначаны ў свеце рэжысёр Агнешка Голанд. У апошні час пры нагодзе інтэрв’ю „Ніве” я спытаўся ў яе, што такое будзе яна рабіць як той амбуладар.

— Сама не ведаю, што з гэтым амбуладараваннем, я не магла быць на першай сустрэчы. Прывітаў мяне нейкі жакліва каламутны ліст. Здаецца мне, што гэты нейкі гумбуг (разадзмутая справа).

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Смачная, малочная Гайнаўка

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Яшчэ ў мінулым годзе Акруговы малочны кааператыў з Гайнаўкі стаў у Падляшскім ваяводстве пераможцам конкурсу „АграЛіга-2007” сярод прадпрыемстваў, якія прадукуюць у карысць сельскай гаспадаркі. Аднак яго работнікі і пастаўшчыкі малака з Гайнаўскага ды часткі Бельскага, Беластоцкага і Сямятыцкага паветаў, якія прадаюць сыравіну гайнаўскаму прадпрыемству, чакалі конкурсных вынікаў у маштабе ўсёй Польшчы. Калі 30 студзеня ў варшаўскім офісе Саюза малочных кааператываў капітул конкурсу, які ладзіцца агульнапольскім часопісам „Агра-Базар”, абвясціў канчатковыя вынікі „АграЛігі”, радаваліся старшыня ўправы гайнаўскага кааператыва Вера Паўлючук і яе працаўнікі, якія прыбылі ў сталіцу на шыкарнае мерапрыемства і прэзентацыю сваіх вырабаў. Аказалася, што Акруговы малочны кааператыў з Гайнаўкі стаў віцэ-чэмпіёнам Польшчы ў катэгорыі прадпрыемстваў.

— Вельмі добрыя вынікі ў конкурсе гэта добрая рэклама нашаму кааператыву. Пospех у конкурсе можа паўплываць на яшчэ большае зацікаўленне нашымі вырабамі, — заяўляе старшыня ўправы Акруговага малочнага кааператыва ў Гайнаўцы Вера Паўлючук.

Конкурснае журы высока ацаніла прымяненне гайнаўскім кааператывам многіх сучасных тэхналогій у вытворчым працэсе і высокае выкарыстанне еўрасаюзных сродкаў для мадэрнізацыйных работ. Многа балаў камісія прызначыла за супрацоўніцтва прадпрыемства з сялянствам, якія прадаюць малака для далейшай перапрацоўкі, за арганізацыю работы ў кааператыве, яго эстэтычны выгляд і добрыя эканамічныя вынікі.

— Апошнім часам мы правялі комплексную мадэрнізацыю прадукцыі сухога малака, паставілі новую лінію для перапрацоўкі кіслай і салодкай сыраваткі, выкананую паводле навішых сусветных тэхналогій. Дзякуючы гэтай інвестыцыі адыходы, атрыманыя ў час прадукцыі тварагоў і сыроў, перапрабляюцца і прадаюцца. Зараз прадаем сыраватку сухую і ў выглядзе канцэнтрата. Устанавілі мы цалкам аўтаматызаваную лінію для бесперапынай прадукцыі тварагоў, мадэрнізавалі машыны для ахалоджвання малака, каб былі менш шкоднымі для навакольнага асяроддзя, і гідрафорню. Збудавалі мы таксама лабараторыю і паставілі ў ёй самую сучасную апаратуру для кантролю якасці малака і малочных вырабаў. Мадэрнізавалі мы таксама мыйку для машын ды купілі новыя машыны для транспарту малака і іншае абсталяванне, неабходнае для якаснай прадукцыі, — з радасцю пералічвае старшыня Вера Паўлючук. — На нашы інвестыцыі, памерам у амаль 20 мільёнаў злотых, мы атрымалі 50-працэнтнае дафінасананне (каля 10 мільёнаў злотых). Карыстаючыся нагодай, я хацела б падзякаваць усім нашым пастаўшчыкам малака, якія ўспамоглі нашы інвестыцыі фінансава, перадаючы па 3 грошы ад кожнага прададзенага нам літра ма-

Старшыня ўправы Акруговага малочнага кааператыва ў Гайнаўцы Вера Паўлючук перад новай аўтаматызаванай лініяй для прадукцыі жоўтага сыру, прадукцыйнасцю 9 тон у суткі

лака на свой членскі ўзнос у кааператыў. Дзякуючы сабраным такім чынам сродкам мы не бралі крэдытаў на нашы інвестыцыі.

Галоўны прыбытак гайнаўскае малочнае прадпрыемства, у якім працуе каля 200 чалавек, атрымлівае ад продажу жоўтых сыроў (каля 40%) і тварагоў (таксама каля 40%), а каля 20% прыбытку застаецца ад продажу смятаны, сыраваткі, сухога малака і малочнай галантарэі. На поспех, якога дабіўся кааператыў, мелі ўздзеянне таксама пастаўшчыкі высока якаснага малака.

— Больш за 99% скупленага малака кваліфікуем у клас „экстра”. Даследуючы сыравіну, мы звяртаем увагу на колькасць саматычных клетак, бактэрыяў і правяраем, ці не разбаўляюць малака вадой. Цяпер на цану малака вялікае ўздзеянне мае колькасць бялка ў скупленай сыравіне, а намнога меншае — колькасць тлушчу, — тлумачыць старшыня Вера Паўлючук. — Адначасна мы стараемся заахвочваць нашых пастаўшчыкоў да большай прадукцыі і павышаем цану залежна ад колькасці прададзенай нам сыравіны.

Калі гаспадар прадае больш за тысячу літраў малака ў месяц, плаціць яму на 3 грошы больш за кожны літр сыравіны. Калі месячная малочная прадукцыя перавышае тры тысячы літраў, цана павышаецца на 8 грошаў за літр. Цана прагрэсіўна ўзрастае з кожнай тысячай літраў малака, а прыкладна для прадпрыемальніка (думаю, што так можна назваць селяніна, які гадуе дзесяткі штук кароў), пастаўляючага больш за 20 тысяч літраў малака ў месяц, даплачваюць да кожнага літра белай сыравіны ўжо па 26 грошаў. Буйныя вытворцы малака карыстаюцца пры гэтым якасным кормам для жывёлы, што выдатна павышае колькасць бялка ў сыравіне і адначасна яе цану. Калі гаспадары, што гадуюць па 2-3 каровы, атрымліваюць каля 1 зл. за літр малака, то буйным пастаўшчыкам плаціць нават больш за 1,5 зл. за літр сыравіны (у сярэднім па 1,2 злотага).

— Мы прапануем, каб нашы гаспадары ядналіся ў прадукцыі малака і тады будуць атрымліваць больш за гэтае ж самае малака, якое прадукуюць цяпер паасобку, — кажа

старшыня Вера Паўлючук.

Ад нашых гаспадароў прыходзіла мне пачуць, што цана малака павышаецца з моманту ўстанаўлення на сваім панадворку танка-малакоахаладжальніка. Аднак старшыня Паўлючук сцвярджае, што гэтая інфармацыя непраўдзівая і дадае, што свой танк можа толькі паправіць якасць малака, паколькі хутчэй пачынае яго ахалоджвацца. Аднак за раз ва ўсіх месцах, дзе гайнаўскі кааператыў скупляе малака ад дробных гаспадароў, таксама ўстаноўлены малакоахаладжальнікі.

— Самае важнае, каб ад моманту даення да часу зліцця малака ў зборны танкі, дзе яго пачынае ахаладжацца, не мінула больш дзвюх гадзін. Зараз гаспадары пастаўляюць малака ў малачарні або ва ўмяшчальнікі ўстаноўленыя ў прыватных гаспадароў два разы на дзень і такі спосаб скупкі будзем працягваць, пакуль гаспадары будуць гадаваць нават па некалькі кароў. Калі будзем ліквідаваць скупку малака, то толькі ў такіх выпадках, калі адбываецца яна ў вёсках аддаленых ад шляхоў маршруту нашых машын і гаспадары не змогуць сабраць у суткі нават тых 200 літраў малака, — тлумачыць спадарыня Вера Паўлючук. — Не прадбачаецца, што ад невялікіх вытворцаў малака будзе патрабавацца будова ўмяшчальнікаў на гной, а калі ветэрынары не будуць мець засцярог да ўмоў, у якіх адбываецца вытворчасць малака, яна будзе прадаўжацца і надалей.

Хаця гаспадары, якія прадукуюць невялікую колькасць малака, састаўляюць зараз звыш тысячы пастаўшчыкоў гайнаўскага кааператыва, то іх сыравіна састаўляе толькі 45% пастаўленага малака. Ажно 55% малака гайнаўскі кааператыў купляе ад 357 больш буйных жывёлаводаў, у якіх свае танкі-ахаладжальнікі. Самыя вялікія пастаўшчыкі за апошні год прадалі па 800-900 тысяч літраў, з сярэдняй цаной па 1,5 зл. за літр сыравіны. Хаця атрымліваецца, што іх сярэдні гадавы прыбытак складае 1 мільён 200 злотых, ці нават крыху больш, то цяжка вылічыць даход з іх малочнай прадукцыі, які можна было б прыраўняць да гадавога заробку работнікаў (якія атрымліваюць грошы

„на рукі”). Пастаянна павышаюцца кошты прадукцыі малака, а жывёлаводы часта мадэрнізавалі аборы або нават будавалі новыя і зараз частку прыбытку мусяць адводзіць на сплату крэдытаў.

— Самыя вялікія прадукцыі малака пастаянна наймаюць работнікаў і мусяць справіцца з дадатковымі падаткамі, — удакладняе спадарыня Паўлючук.

У кастрычніку мінулага года вельмі павысіліся цэны малочных прадуктаў і разам з гэтым прыбытак гайнаўскага прадпрыемства. Гаспадарам за лістапад заплацілі з дадатковай даплатай нават і па 2 злотых за літр сыравіны. Аднак пазней у Польшчу сталі імпартаваць таннейшыя малочныя прадукты і тады нават прытармозілася продаж малочных прадуктаў гайнаўскага кааператыва.

— Зараз цана малочных прадуктаў ізноў пачала павышацца і вяртаецца да ранейшага ўзроўню продажу, — кажа Вера Паўлючук. — Адзіным нерэнтабельным прадуктам застаецца масла, а так усе іншыя малочныя прадукты даюць нам прыбытак.

З жалем працаўнікі Малочнага кааператыва ў Гайнаўцы прынялі рэзультаты лістападаўскага кантролю прадпрыемства.

— Кантралёры з Расіі, якім спадарожнічалі прадстаўнік ад Еўрасаюза і ветэрынары з Польшчы, не гаварылі, што ў іх ёсць большыя заўвагі да нашага кааператыва і не пачынулі паслякантрольнага пратакола. Аднак пасля аказалася, што няма нас на спіску прадпрыемстваў, якім дазволена прадаваць свае прадукты на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі. Мы выступілі з просьбай, каб нам пераслалі заўвагі, што выключае экспарт нашых прадуктаў у Расію. Чакаем адказу, каб як найхутчэй ліквідаваць недахопы. У нас ёсць сертыфікат для продажу ў Расію і мы спадзяемся вярнуцца на расійскі рынак. З ліку 32 прадпрыемстваў з Польшчы, якія прадавалі малочныя прадукты ў Расію, новы дазвол атрымала толькі 20, — тлумачыць старшыня кааператыва Вера Паўлючук.

Па-за мяжу Польшчы кааператыў прадае каля 40% прадукцыі. Жоўты сыр высылаецца ў галоўным у Венгрыю і Чэхію. Іншыя малочныя вырабы прадаюцца ў Германію (у галоўным смятана), Славакію, Іспанію і Алжыр (сухое малака). Продаж у Расію была невялікай, бо расійскія пакупнікі прапанавалі нізкую плату (прадалі там каля 200 тон жоўтага сыру ў 2006 і 2007 гадах, на выпрадукаваных 3 тысячы тон). Галоўнымі пакупнікамі ў Польшчы з’яўляюцца прадпрыемствы з Кракава і Сілезіі, а на тэрыторыі, дзе скупляецца малака, прадаецца толькі 5% прадукцыі. Хаця моцны ў параўнанні да еўра злоты абмяжоўвае прыбытак ад экспарту, то старшыня Вера Паўлючук з надзеяй глядзіць у будучыню. Разам з працоўным калектывам плануе яна надаць праводзіць інвестыцыі ў прадпрыемстве і мадэрнізаваць прадукцыю з выкарыстаннем даплат да інвестыцый з еўрасаюзага бюджэту.

Гайнаўка

Запэцкалі вак-
зальны будынак

Нядаўна ўлады чыгункі аднавілі вакзальны будынак у Гайнаўцы. Перш за ўсё яго прыгожа памалывалі, падбіраючы адпаведныя колеры фарбаў. І падумаць толькі, прайшло крыху часу, а дзверы, сцены і нават шыбіны ў вокнах вандалы пакрэмзалі ўсялякімі надпісамі. Найперш „упрыгожылі“ дзверы і сцены ў калідорчыках, што выходзяць з пачакальні на пероны, затым лавачкі ў пачакальні для пасажыраў. Не даравалі і тэлефоннай будцы ў пачакальні (тут процьма надпісаў). Ці сапраўды ніхто гэтых „дэкаратораў“ не згледзеў, не бачыў? Яны ж скрэмзалі нават сцены галоўнага ўвахода з 1 і 2 перонаў. Сюдой штодзень праходзіць найбольш людзей. Побач працуе касірша. Хто тады апякуецца вакзальным будынкам? Пэўна прыдалася б тэлекамера ці штосьці такое, каб сачыць за маладзёнамі, якім свярбляць рукі і знаходзяць сабе вольныя хвіліны такія занятыя на вакзале.

А так вольныя людской працы і грошай, выдадзеных на адмаляванне будынка. Пасажырам прыкра глядзець на дурацкую насценную графіку ды каракулі. Надпісы з брыдкімі назвамі некаторых частак людскога цела чытаюць таксама дзеці. А, вядома, чым шкарлупіна прасякне...

Небяспечнае
скрыжаванне...

... знаходзіцца на першым павароце ваяводскай дарогі, якая вядзе ад чыгуначнага пераезду ў Плянце ў напрамку Нараўкі ды далей у Навасады і Гайнаўку. Яно небяспечнае таму, што знаходзіцца якраз на павароце шашы ўправа і да таго ж яшчэ ў лесе. Найбольш небяспечна ехаць тут грузавымі самходам з прычэпай і павярнуць улева, каб даехаць на перагрузачны пункт.

Тут адзін паварот і тут жа другі. Яны схаваныя за дрэвамі. З-за другога павароту можа „выскачыць“ аўтамабіль і будзе мець занятую ўсю шырыню шашы. А мчацца ён можа хутка, мае ж пераважнае права праезду і занятую дарогу можа ўбачыць запозна. Тут у кожны момант можа дайсці да дарожнай катастрофы.

(я)

Адгалоска

У „Ніве“ № 2 ад 13 студзеня г.г. прачытаў я артыкул Мацея Халадоўскага „Час пачаць перамовы“ і моцна над гэтым усім задумаўся. Калі Польшча ўвайшла ў Шэнгенскую зону, то на базары па вул. Юравецкай у Беластоку намнога паменшала грамадзян Беларусі. З прачытанага я даведаўся, што ва ўрадзе Яраслава Качынскага міністр замежных спраў Анна Фатыга не вяла ніякіх перагавораў з Беларуссю наконт ільготных візаў, а ўрад стараўся ізаляваць грамадзян Беларусі ад усёга свету. Тут цяпер усё ясна, што ўлады ад ПС у не хацелі размаўляць, як яны гавораць, з рэжымам Лукашэнка, а можа за тое, што беларуская ўлада не ўпусціла тадышняга маршалка Сената, падляскага дэпутата Кшыштафа Путры на сваю тэрыторыю. Такія ж самыя думкі меў тады Пшэмыслаў Гасеўскі, што з Расіяй і Украінай трэба весці перагаворы, а Беларусь аставіць.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Размова з Пятром СЭЛЬВЕСЮ-КОМ, вайтам Арлянскай гміны.

— Я пачну з пытання пра культуру ў Вашай гміне, бо ў мяне склалася такое ўражанне, быццам тут яна не атрымлівае належнай увагі, калі глянуць на размах у гэтай галіне ў суседніх гмінах: Чыжоўскай, Кляшчэлейскай, а нават Боцькаўскай; у Бельскай, мяркую, справы маюцца яшчэ мінорней чым у Вашай...

— Я не лаўлю аспекту, з якога гэтае пытанне выходзіць. Бо калі браць пад увагу памяшканні, тады я згодны, што яны неадпаведныя. Калі ж глянуць на культурныя дасягненні, то можам паспрачацца наконт нашага месца на фоне іншых гмін. Пачынаючы з мінулага года, калі я стаў вайтам — з пачаткам года мы атрымалі грант на зімовыя канікулы для дзяцей, якія адбываліся часткова ў школе, а часткова ў Гмінным асяродку культуры ў супрацоўніцтве з пажарнікамі. Маю актыўныя самадзейныя калектывы. Адзначылі мы юбілей 500-годдзя Орлі — быў гэта, у першую чаргу, фест беларускай культуры. Зроблена даступнай для агляду сінагога; наладзілі там выставу. Пасля адбылася навуковая канферэнцыя на тэму 500-годдзя і суіснавання культур. Да таго ж прайшлі фестывы ў Крывятыхах і Малінніках.

— А ці відаць перспектыву палепшэння базы для культурнай дзейнасці? Дзе ў вас можна правесці масавае мерапрыемства, калі дрэннае надвор'е?

— Маю глядзельную залу ў пажарным дэпо, у якой можа памяшчацца сто пяцьдзесят асоб. А калі трэба, тады таксама карыстаемся школьнай гімнастычнай залай, так як гэта зрабілі для патрэб згаданай канферэнцыі.

— Вы згадалі сінагогу; які цяпер яе статус — значыць, што вам у ёй можна рабіць, а чаго нельга?

— Ідзе рэгуляцыйны працэс. Яўрэйская канфесійная абшчына выступіла з патрабаваннем вяртання сінагогі, але яна таксама хоча забраць участкі ў цэнтры Орлі, якія да другой сусветнай вайны былі жыдоўскай уласнасцю, а таксама кіркут — могілкі. Я згаджаюся аддаць ім сінагогу з тым участкам, абгароджаным, на якім яна пастаўлена. Яўрэі ж хочуць таксама забраць пляц, праз які ад вуліцы Міцкевіча пралягае дарога да сінагогі, зраз вымашчаны брусчаткай. Гэты пляц быў да вайны таксама яўрэйскай уласнасцю. Але трэба ўзяць пад увагу, што тая дарога вядзе таксама да паліцыйнага ўчастка ды Гміннага асяродка культуры. І не можа быць такой сітуацыі, пакуль што чыста тэарэтычнай, што мы аддаем ім той пляц, у які мы ўклалі кошты, і хтось на ім паставіць шлагбаум і скажа, што гэта яго прыватны ўчастак.

— А як маецца справа з кіркутам: гэта цяпер узгорак з раскіданымі мацэвамі; ніхто не збіраецца яго, напрыклад, абгародзіць?

— З 2002 года ідзе згаданы рэгуляцыйны працэс і ў тым часе ўсе іншыя дзеянні ў гэтай галіне спынены. Да таго ж для добраўпарадкавання могілак патрэбная згода рабінскай камісіі: калі б мы хацелі, для прыкладу, падняць тыя мацэвы, дык пры гэтым павінен быць наглядчык з боку жыдоўскай абшчыны.

— Ці можна прадбачыць тэрмін завяршэння працэсу рэгуляцыйнай камісіі?

— Увесь час адбываюцца сустрэчы, сітуацыя працягваецца і мяр-

Рашэнне 3

кую, што недзе праз год можна будзе гэты працэс закончыць.

Вярнуся яшчэ да сінагогі: мала каму вядома, што яна з'яўляецца ўласнасцю не гміны, толькі казны. Я, аднак, як гаспадар гміны, павінен пра яе дбаць і забяспечваць, каб яна не руйнавалася.

— Але гміна таксама прымае ўдзел у рэгуляцыйным працэсе?

— Так, бо аб'екты працэсу знаходзяцца ў нас.

— Сінагога здаецца быць тут турбастычнай цікавінкай. Праз Орлю пралягае жойты турмаршрут; ці на тэрыторыі Арлянскай гміны знаходзяцца іншыя аб'екты, вартыя зацікаўлення наведвальнікаў?

— Жоўты Шлях праваслаўных храмаў вядзе не толькі праз нашу гміну, але і па суседніх. Маю не толькі сінагогу, але і іншыя вартыя ўвагі сакральныя аб'екты. Каля Пашкоўшчыны знаходзіцца гарадзішча, яшчэ мала вядомае. Перад царквой у ПШчытах захоўваецца фігурка Яна Непамука...

— Ці Ваша гміна робіць нейкі рух у напрамку папулярызацыі гарадзішча ў Пашкоўшчыне, так як гэта робіцца ў суседнім вам Збучы?

— Наша гарадзішча іншае чым у Збучы. Пра Пашкоўшчыну была мова ў час згаданай юбілейнай канферэнцыі, там яшчэ праводзіцца даследаванні і, пакуль што, ніякіх практычных мер мы не прымалі.

— А ці не мяркуюце, што павысіць вонкавае, у тым ліку і турыстычнае, зацікаўленне Вашай гміннай магло б двухмоўе? Юрыдычныя падставы для гэтага ёсць, 80% насельніцтва Арлянскай гміны называе сябе беларусамі...

— Ёсць стратэгія развіцця ўсіх гмін еўрарэгіёна Белавежскай пушчы, мы рыхтуем буклет пра Арлянскую гміну. Была тут дэлегацыя з Італіі, якая аналізавала нашы перавагі адносна іншых гмін. І двухмоўе з'яўляецца нашай адметнасцю ў маштабе не толькі Падляскага ваяводства, але і цэлай краіны.

І калі хто прыедзе, для прыкладу, у Чыжы, у Дубічы, ці ў Орлю, то гэта не будзе адметнасцю, бо ж беларусы жывуць і ў суседніх гмінах. Калі кранаць двухмоўе, то ўчора (30 студзеня — А. В.) адбылася сесія нашай Гміннай рады. Адна камісія адбылася ў мінулыя пятніцу, іншая ў панядзелак, радныя разглядалі гэтую тэму, я нарыхтаваў прапанову пастановы наконт увядзення беларускай мовы ў якасці дапаможнай, аднак радныя хочуць мець яшчэ крыху часу для задумы.

— Значыць: радныя не хочуць?

— Гэта так, што частка радных хоча, а частка пабойваецца, бо калі да мяне прыходзяць людзі, то я з імі гавару на гаворцы, так як з Вамі, хаця афіцыйнай мовай маю польскую. Калі прыняць пастанову пра двухмоўе, то згодна з законам кожны будзе мог звяртацца з дакументамі напісанымі па-беларуску. І як тады сарганізаваць такую пасаду, знайсці такую асобу, якая зможа карыстацца гэтай мовай, не гаворкай, але літаратурнай мовай?

— Вы кажаце, што трэба шукаць такую асобу, а мне здаецца, што тут, кругом Орлі, у Бельску, у Гайнаўцы працуюць беларускія ліцэі і хіба ёсць у Вашай установе выпускнікі гэтых школ. Да таго ж здаецца мне, што для працы ў Гміннай управе хопіць акурата сярэдняй адукацыі.

— Нават няма такога патрабавання.

— Ну то я тут не бачу ніякай праблемы.

— Я таксама не бачу ніякай праблемы. Але радныя маюць тут на ўвазе нашага раднага Міхала Мінцэвіча, які выступае з заяўкамі, пакуль на польскай мове, а трэба было б яму адказаць па-беларуску, а гэта стварае нам тэхнічныя праблемы. Гэта былі аргументы радных і гэта Рада гміны прымае рашэнні.

— А Вы, як вайт, не можаце крышку падказаць радным, можа Вас паслухаюць?

а раднымі

— Пастанова нарыхтаваная і рашэнне за раднымі. Але я цяпер пытаю чаму такіх пастаноў не прынялі ў іншых гмінах?

— *Гарадская рада Гайнаўкі прыняла. А Вы ўсё аглядаецеся то туды, то сюды галоўмі круціце...*

— Бо ж наша гміна надта не адрозніваецца ад, напрыклад, Чыжоў, Дубіч ці тых далей на ўсход. І добрым рашэннем было б, калі мы спадымаем на еўрарэгіянальных пасяджэннях, каб войты рашыліся на гэта разам. Тады адзін на другога не аглядаўся б, гэта мела б сэнс. Калі сем-восем гмін сказала б „так”, а дзве „не”, тады і тыя дзве далучыліся б.

— *Але літоўцы, кашубы, немцы, здаецца, не аглядаліся на нас, толькі зрабілі сваё. А мы ўсё круцім галоўмі... Ну, быў бы гэты элемент прамоўцы гміны, але калі Вы не хочаце, тады Бог з Вамі. Цяпер пра іншае: праходзіў я праз Шчыты, а там насупраць царквы такі вялікі пляц, а на ім цагляны будынак з павыбіванымі вокнамі — пэўна гэта былі школьны будынак. Як у вас вырашаны справы былых школ?*

— У Пашкоўшчыне былая школа прададзена прыватнаму ўласніку, а грошы за яе прызначаны на рамонт і абсталяванне тамашняй святліцы. На будынак у Вульцы-Выганоўскай аб’яўлены таргі і ёсць ахвотны на куплю. На Маліннікі давалі аб’яву ў Інтэрнэт і газеты, але цяжка знайсці ахвотных, бо там вялікі будынак. Калі ж кранаць былую школу ў Шчытах, дык ёсць ахвотныя на яе куплю, але тут такая загваздка, што тая школа не з’яўляецца гміннай уласнасцю, толькі гміннай маёмасцю. І ў гэтым выпадку рашэння Гміннай рады мала, павінна быць яшчэ згода жыхароў вёскі, а ў Шчытах не згаджаюцца прадаць былую школу; у Вульцы-Выганоўскай была такая ж праблема, але там жыхары далі згоду на продаж. Я лічу адмову няправільным падыходам, бо калі будзе ўласнік, тады ён будзе клапаціцца пра аб’ект, а калі будзе так як цяпер у Шчытах, то будынак пастаіць яшчэ пяць-дзесяць гадоў і разваліцца і нікому ад гэтага не будзе карысці.

— *Можна людзі не згаджаюцца аддаць школьны будынак у чужыя рукі, бо баяцца дакучлівага суседства?*

— Магчыма, што так. Але калі прадаецца такая нерухомасць, тады Рада гміны можа зрабіць засцярогу наконт прызначэння аб’екта і гэта можна запісаць у натарыяльным акце. Нельга дапусціць да прызначэння таго будынка пад, напрыклад, дыскатэку, бо было б гэта недарэчнасцю, калі насупраць стаіць царква.

— *У навакольных гмінах ёсць вадаёмы, у якіх можна летам пакупацца. У Арлянскай гміне такога няма. Думалі Вы пра такі аб’ект?*

— Вядома, такі аб’ект патрэбны, але, каб такое штось зрабіць, трэба часу. Вядуцца размовы наконт продажу двухгектарнага ўчастка, што побач дарогі ў Бельск, дзе можна было б такі вадаём зрабіць. Рада

гміны згадзілася прадаць гэты ўчастак Звязу вудзільшчыкаў з Бела-стока, асталася яшчэ толькі справа перападзелу ўчастка, якая зараз чакіе акцэптацыі староства.

Маю яшчэ супольны дваццацігектарны палетак за Орляй у напрамку Рудут, толькі там нерэгуліраваная ўласнасць. Мы выступілі ў староства, каб яно высветліла гэтую праблему і тая забытаная справа цяпер там на разглядзе. І калі пайшчыкі таго палетка згодзяцца аддаць яго пад гміннае ўладанне, тады можна будзе закладаць там якісь большы вадаём.

Але ў нас — думаю пра навакольных гміны — усе гавораць, што добра было б мець вадаём. Самім жыхарам, па-мойму, вялікага вадаёма не трэба, бо іх нямнога. І ў нас тых двух-трох гектараў хапіла б. Калі ж глянуць у аспекце прыцягнення турыстаў, то трэба заўважыць, што ад нас да Дубіч недалёка, да пятнаццаці кіламетраў. Мне здаецца, што кожная гміна павінна мець свае турыстычныя асаблівасці. І можна разам з суседнімі гмінамі запрапанаваць супольны больш комплексны турыстычны праект, ад нас, напрыклад, уключаючы синагогу ці з Дубіч вадаём. Бо калі і мы пабудуем вадаём, то той турыст прыедзе да нас або да Дубіч. Калі б была ў нас дыверсіфікаваная прапанова, то ён — будучы ў Дубічах — прыехаў бы і да нас паглядзець нашу адметнасць.

— *А ці ў Вашай гміне ёсць турыстычная база: гатэлі ці агракватэры?*

— Няма.

— *Калісь Орля была цэнтрам керамічнай прамысловасці. Ці захаваліся прадпрыемствы, якія калісь займаліся керамікай?*

— Няма цяпер такіх.

— *А з боку Шчытоў, на горцы?*

— Калісь там была цагельня, але зараз той аб’ект у прыватных руках і служыць іншым мэтам.

— *Але побач Орлі ёсць залежы гліны. Ці няма цяпер такой ідэі, каб на іх аснове адрадыць колішняю вытворчасць?*

— Дакладна невядома колькі тых залежаў; ацэньваецца, што займаюць яны плошчу пад 40 гектараў. Яны на двух участках. Адзін з іх з’яўляецца ўласнасцю гміны і карыстаецца ім сельскагаспадарчы калектыў з Крывятых, а другі ўчастак даўно прадаў прыватніку ранейшы войт Іванчук. Прыватнік збанкрутаваў і судовы выканаўца прадаў участак за даўгі.

Пра залежы гліны мы давалі інфармацыю ў Інтэрнэт і Ваяводскую ўправу.

— *Аднак гледзячы на рыначную сітуацыю ў дзялянцы будаўнічых матэрыялаў, ці такая ініцыятыва выглядала б перспектыўна? З Польшчы выехада за мяжу некалькі мільёнаў людзей, якія маглі б будавацца, але тут не будуюцца. Хаты на вёсках развальваюцца, быццам ніхто тут не хоча жыць.*

— Складана адказаць на такое пытанне, бо, напрыклад, у Трывежы Гайнаўскай гміны будуюцца зараз ке-

рамічны завод. Участкі там ужо выкуплены, сяляне атрымалі прыстойную цану і выглядае на тое, што там завод паўстане. А напэўна ніводзін бізнесмен не выдасць грошай на інвестыцыю пакуль не будзе мець асновай на аналізе ўпэўненасці, што яна яму аплаціцца. А гміна не мае ні права, ні магчымасці будаваць такі завод, але калі б знайшоўся інвестар, то мы такую ініцыятыву падтрымаем.

— *Вы былі выказалі мне прэзэнзію, што „Ніва” друкуе матэрыялы без іх праверкі. Мне складана ўявіць рэдакцыю ў ролі следчага органа, але Ваша ўстанова можа апублікаваць у нас абвяржэнне несапраўдных інфармацый аўтара.*

— А мне здаецца, што калі рэдакцыя публікуе матэрыял пра гміну, дык добра было б спытаць, неабавязкова войта, але нават радных, солтысаў ці жыхароў як маюцца справы ў сапраўднасці.

— *Я ж і прыехаў да Вас з гэтай мэтай: якія ў Вас крытычныя заўвагі пра рэпартаж з пасяджэння арлянскай Гміннай рады аўтарства гміннага раднага Міхала Мінцэвіча?*

— Там было напісана, што солтысы абураны тым, што Рада павысіла сабе камандзіровачныя. Я прапанаваў кожнаму радавому раднаму агульную суму ў 350 златаў за месяц. Але радны Міхал Мінцэвіч устаў і заявіў, што гэта замаля і запрапанаваў гэты аклад па 400 златаў; паўтарыў ён гэта некалькі разоў. А піша ён, што гэтак вырашылі радныя па прапанове бюджэтай камісіі, што быццам ён не меў з гэтым дачынення. І дадае, што некаторыя пасяджэнні загадзя хітронску рэжысіраваны. А я тут пытаю: на якой аснове можна такое пісаць? Мінцэвіч піша: радныя прагаласавалі прапанову павышэння мне акладу аднадушна, хаця яшчэ ў камісіі былі разыходжанні. Сам радны Мінцэвіч быццам не прымаў у гэтым удзелу, хаця таксама галасаваў „за”. Піша таксама, што солтысы не захацелі астацца на пачастунак. Частка сапраўды выйшла, але частка асталася. І выйшлі яны не з-за майго акладу, толькі яны палічылі, што аклады радных завялікія.

— *Значыць, солтысы палічылі тэя аклады завялікімі, а Мінцэвіч замалымі?*

— Дакладна так. Калі сам чалавек выступае з прапановай павышэння акладаў радным, калі ён сам такім радным з’яўляецца, а пасля ён піша, што гэта была прапанова некага іншага, дык гэта нейкае недаразуменне. Людзі ж чытаюць „Ніву” і пасля думаюць, што пан Мінцэвіч такі добры, што не хоча сабе грошай; а праўда іншая.

Я стараюся быць чалавекам адкрытым і калі ў гміне нешта дзеецца дрэнна, то гэта можна і трэба пакрытыкаваць, але з умовай, што гэта сутнасная крытыка і падае факты такімі, якімі былі яны ў сапраўднасці. Гміна доўгі час мела адмоўную рэпутацыю і трэба гэта мяняць. Мне вельмі прыкра ад таго, што спадар Мінцэвіч учора хадзіў па гміне і хваліўся, што напісаў вельмі добры артыкул, а сёння я купляю „Ніву”, а тут няпраўда. Так, па-мойму, быць не павінна.

— *Дзякую за размову.*

Гутарыў Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Змена пакаленняў у „Сьвітанку”

У „Ніве” н-р 4 ад 27 студзеня г.г. была надрукавана размова са старшынёй таварыства „Сьвітанак” у Латвіі Тацянай Казак. Беручы пад увагу наўня змены ў ЛТБК „Сьвітанак”, чытачу належыцца пэўнае дапаўненне. 12 студзеня г.г. у Рызе адбыўся справядна-выбарчы сход, на якім Тацяна Казак выступіла з просьбай перабраць яе па асабістых прычынах. І так, 16 студзеня г.г. старшынёй таварыства была абрана Алена Мельнік (нар. у 1979 годзе ў Рызе). Карані новай старшыні, па бацьку, з Івацэвіцкага раёна, з Брэстчыны. Алена Мельнік выпускніца Ружскай Беларускай нядзельнай школы. З 2004 года з’яў-

Фота ТАЦЯНЫ КАЗАК

Алена Мельнік

ляецца сябрам Рады ЛТБК „Сьвітанак”.

З нагоды ўгодкаў Слуцкага паўстання і Дня незалежнасці Латвіі адбылася яе фотавыстаўка: „Мая радзіма Латвія, мая Бацькаўшчына — Беларусь”.

У 2006 годзе на святкаванні 88-х угодкаў Акту 25 Сакавіка была арганізавана выстаўка вышыванак Алены. У мінулым годзе яна адчыніла сваю прыватную фірму „Media Production”, асноўны кірунак якой відэапаслугі і рэклама.

Віншваем з абраннем і жадаем поспехаў у працы і творчасці!

Паводле: <www.svitanak.lv>

PS. У артыкуле „Няпроста працаваць на адным энтузіязме” мы дапусцілі памылку: **Таварыства „Сьвітанак” адзначала 120 гадавіну з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа** (125 гадавіну ладзіў Саюз Беларусаў Латвіі). У тэксце была дапушчана таксама семантычная памылка. Таварыства „Сьвітанак” налічвае каля трох тысяч сімпатыкаў і прыхільнікаў, а не як мы напісалі „сяброў”, якіх у кантэксце сказанага можна ўспрыняць членамі арганізацыі. За памылкі просім прабачэння.

Ганна КАНДРАЦЮК

На нашых дарогах

28 студзеня г.г. паставілі новыя дарожныя перш-наперш асцерагальныя знакі на ваяводскай дарозе з Юшкавага Груда ў Навасады цераз Бандары, Новае Ляўкова і Нараўку. Зараз іх нават больш чымсьці было дагэтуль. Яны, вядома, вельмі патрэбныя. А найбольш, м.інш., на скрыжаванні гэтай ваяводскай дарогі з гміннай дарогай адсюль у Лешуку.

Цешыць таксама і той факт, то паявіліся таксама новыя прыгожыя дарожныя ўказальнікі з назвай месцаваці і адлегласцю да той ці іншай вёскі.

Пра ўсё гэта паклапацілася Падляшскае праўленне ваяводскіх дарог у Беластоку. (ян)

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Урок беларускай мовы ў праваслаўнай школе!

У Праваслаўную школу ў Бела-стоку завіталі мы ў першы дзень каталіцкага посту. На школьным калідоры пахла смажанай рыбай. Але ў зале на першым паверсе, дзе знаходзіцца школа, панаваў яшчэ святочна-карнавальны настрой. Тут красаваліся каляровая ёлка і вясёлыя насценгазеты з зімой...

— Добры дзень! — прывіталі мяне першакласнікі.

— А ці ведаеце дзеткі, што значыць слова *зорка*? — спыталі мы.

— Я ведаю, — першы заявіў Патрык Місяюк, — гэта гвезда...

Патрык разам з сябрамі хадзілі ў беларускі садок. На старонках нашай газеты першакласнікі адшукалі многіх сяброў па прадш-коллі. Тут жа былі і іх былыя настаўніцы, і сваякі.

— Дзеці разумеюць беларускую мову, — кажа настаўніца Тамара Бялькевіч.

На ўроках яна чытае ім казкі і апавяданні, прыдумвае беларускія гульні. Першакласнікі ўжо пазнаёміліся са словамі пра восень і зіму. Дамініка Вікторыя Благушэўская падымае ручку ўгару:

— А найфайней, — кажа дзяўчынка, — калі пані чытае нам „Мышку Пік-Пік”.

Дамініка апавядае пра свой лю-

бімы адрэзак, калі Пік-Пік сустракае ў тэлебачанні Мікі Маўса.

Дзеці ведаюць беларускія калядкі „Свецяць, свецяць зорачкі”, „Учора з вчора”. Першакласнікі выступалі нават у філармоніі на вялікім гала-канцэрце...

— Калядку „Ціхая ноч” мы развучылі на англійскай, польскай і беларускай мовах, — адзначае Юлія Кузыка.

— І на якой мове табе найбольш спадабалася?

— Па-беларуску, — кажа дзяўчынка.

У класе восем дзетак — чатыры дзяўчынкі і чатырох хлопцаў. Увесь клас ходзіць на заняткі кла-січнага танца, які вядзе Рэната Ляўчук-Кузыка, мама Юліі. Менавіта тое, што вылучае нашых сяброў, гэта вялікая колькасць дадатковых заняткаў. Усе першакласнікі маюць урокі рытмікі, вывучаюць рускую і англійскую мовы, займаюцца ў шахматным гуртку. А Куба

і Патрык трэніруюць яшчэ каратэ...

Амаль усе нашы сябры вывучаюць ігру на нейкім інструменце, і паабяцалі нам, што ў іх будзе свой музычны гурт!

— Мы ўдзельнічаем у Музейна-археалагічным праекце „Панібратства з археалогіяй”, які вядзе Бельскі музей. Дзеці не толькі знаёмяцца з гісторыяй, але і самі корпаюцца ў зямлі, клеяць патрэсканую пасуду, — кажа дырэктар Непублічнай праваслаўнай школы імя Кірылы і Мяфодзія ў Бела-стоку Анна Смык-Койла. — Вясною школьнікі разам з бацькамі і настаўнікамі наведваюць музей у Студзіводах. А ў будучыні, — кажа дырэктар, — хочам наладзіць партнёрскія кантакты з нейкай школай у Беларусі.

Пытаем пра супрацоўніцтва з ПШ н-р 34, што па вуліцы Пагоднай 12. Менавіта тут Праваслаўная школа арандуе памяшканне.

Нашы сябры прынялі ўжо ўдзел у агульнашкольных яслях. А за-раз будуць рыхтавацца да Велікоднага кірмашу...

За навуку ў непублічнай школе абавязвае плата за навучанне па-мерам дзвесце злотых месячна.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Кацпар і Мікалай Козынскія

Адкуль пралескі ў нашым лесе

Калісьці даўно ў нашых лясах жылі маленькія чалавечкі — Лесавінкі. Прыгожыя, быццам кветкі, залатавалоскі з блакітнымі вачыма. Яны напайнялі лес сваім смехам, што звінеў срэбнымі званочкамі. У лесе спелі салодкія ягады, раслі кусты са смачнымі лісточкамі, якія і былі ежай для Лесавінкаў. Спытаецеся, а як у халады? Іх не было. Не завіталі туды вятры з маразамі, не прыносілі зімы. Заўсёднае лета

з цёплымі дажджамі.

Не ведалі Лесавінкі, што за вялізнай Гарой, якая акаймляла іхні лес з поўначы, жыла халодная Зіма. Неаднойчы спрабавала яна перабрацца праз Гару, але тая з усіх сілаў трымалася, не пускаючы злую пані ў цёплы лес.

У ледзяным палацы Зімы падрасталі тры дачкі: Снегавіца, Ледавіца і Завейніца. Выраслі яны, увабраліся ў сілу і разам

з маці рушылі супраць Гары. Засыпалі яе снегам, накрылі лёдам, заваялі дзікім сіверам вочы. Не ўтрымала Гары гэткага націску, бо яна ж была адна, упала і прапусціла Зіму з дачкамі ў царства Лесавінкаў. Тыя ж, што ніколі не бачылі снегу з лёдам, напачатку шчыра ўзрадаваліся новым цацкам: сняжынкам, ледавым шкельцам. Але якімі страшнымі яны аказаліся! Апякалі калючым холадам далікатныя далонькі, марознымі джаламі калолі аж у сэрца. Бедныя Лесавінкі змарнелі, бо не ўмелі змагацца з холадам, мяцеліцай, што запанавалі ў іхнім лесе. Упалі яны, зняможаныя, змарнаваныя, хто дзе быў, і заснулі пад снегамым покрывам.

Але нядоўга панавала Зіма са злымі дачкамі. Гары паклікала на дапамогу Сонейка, якое прабіла промнямі хмары і растапіла снег. А там, дзе былі заснуўшы Лесавінкі, выраслі кветкі нябачнай красы, пляшчотныя, далікатныя, колеру блакітнага небя. Вы, пэўна, здагадаліся, што гэта ажылі Лесавінкі. Вось адкуль пралескі ў нашым лесе.

Ала ПЕТРУШКЕВІЧ, Гродна

Сяргеі ЧЫГРЫН

Воўк

Воўк спалохаўся зімы —
Стаў самотны і нямы,
Пад сасною замярзае
І вясны хутчэй чакае.
А вясна яшчэ далёка...
Для ваўка куплю валёнку:
Ён не будзе замярзаць —
Як ваўку іх перадаць?..

Грак

Што не зробіць — усё не так,
Бедаваў аб гэтым грак.
Не бядуі, сказаў індый, —
Да жыцця ты не прывык.
А адчуеш жыцця смак,
Будзеш ты шчаслівым, грак!

Сава

Глянуў я сава ў вочы
І спытаўся: што ты ноччу
Усё лятаеш па лясах —
На звяроў наводзіш страх?
А сава сказала: ноччу
Берагу я сон твой, хлопчык,
І звяроў сон берагу,
Спіце ўсе: гу-гу, гу-гу!

Пінжак

Кінуў дзед на плот пінжак,
Правісеў ён месяц так.
А калі вісеў пінжак —
Пасяліўся ў ім чарвяк.
Бо ў кішэні пінжака —
Добры дом для чарвяка.

Падвядзенне вынікаў фатаграфічнага конкурсу „Беларус у Еўрасаюзе”

У суботу, 9 лютага, у рэдакцыі „Нівы” сабралася прыгожая кампанія. У гэты дзень мы наладзілі ўрачыстае падвядзенне вынікаў Фатаграфічнага конкурсу „Беларус у Еўрасаюзе”. Была нагода асабіста пазнаёміцца з удзельнікамі і павіншаваць іх з поспехам, ды пагаварыць пра іх дасягненні і планы на будучыню...

Паколькі конкурс завяршыўся напрыканцы мінулага года і выклікаў многа страсцяў, варта прыгадаць інфармацыю ды дэталі пра ўсю акцыю. Справа ў тым, што на пачатку многія ўдзельнікі „напалохаліся” тэмы, а пасля, калі мы паступова пісалі і паказвалі здымкі, нам званілі ды пісалі маладыя фатографы і дапытваліся пра наступны конкурс...

Конкурс быў абвешчаны на пачатку школьнага 2007/2008 года ў „Зорцы”. Нас цікавіў індывідуальны погляд на працэс, заўвагі, назіранні або каментарый да названай тэмы. Героямі маглі быць сябры ўдзельнікаў, яны самі, суседзі, сваякі, бацькі. Кожная фатаграфія павінна была мець подпіс не большы за адзін сказ...

У конкурсе прыняло ўдзел 7 маладых аматараў фатаграфіі ва ўзросце ад 12 да 17 гадоў. Здымкі ацэньвалі фатографы Міхал Косць і Павел Гжэсь ды мастак-дызайнер Міраслаў Здрайкоўскі. Жюры звярнула ўвагу на чатыры працы. Апошнія — як згодна сцвярджаюць — былі штучна падцягнутыя пад тэму конкурсу.

Паколькі кожны член журы асобна значыў месцы, мы рашылі прызначыць балы (I месца — 5 балаў, II месца — 3 балы, III — 2).

Найбольш, бо агулам 10 балаў, назбіраў **Марцін Кандрацюк** з Нараўкі за чорна-белую фатаграфію „А зямля такая самая”.

Варта прыгадаць словы членаў журы, якія, паводле нас, павінны заахваціць удзельнікаў да далейшай працы і пошукаў. Вось што пра лаўрэата сказаў мастак Міраслаў Здрайкоўскі:

— Калі я пераглянуў фоткі, адразу ведаў каму прысвоіць першае месца. Сувельнасць тэмы — беларус у ЕС — прыгожасць гэтай фоткі ў яе праўдзівасці, прастаце, без позаў, без непатрэбных рэквізітаў. Усё тут ясна. Праўда пра беларусаў спакойная, чорна-белая старасць і любоў да зямлі...

Міхал Косць, вядомы падляшскі прэсавы фатограф здымак Марціна дацаніў з-за аўтэнтчнага пераказу. І палічыў яго найлепшым здымкам з усіх прапанаваных у конкурсе прац.

Ева Сегень з Беластока назбірала 8 балаў за твор: „Коласу слава, слава Купалу, а дзе месца Табе”.

Творы Евы Сегень спадабаліся аўтару вядомага фота-праекта „Меляшкі” фатографу Паўлу Гжэсю.

— Фоткі Евы здаюцца мне найбольш дапрацаванымі такую форме, які ў змес-

Удзельнікі конкурсу: (злева) Ева Сегень, Наталля Кандрацюк-Свярубская, Ганна Пякарская, Матвей Сэвастыянік, Ігар Карнілюк, Марцін Кандрацюк

це (аднак без здымка н-р 2). Відаць, што дзяўчына шукае свайго месца ў рэчаіснасці, не пагаджаецца з усімі ды спасылаецца на вядомыя аўтарытэты. Мне здаецца, што Ева найцікавей прадставіла конкурсную тэму з усіх удзельнікаў. Бачу цалкам добрую працу з кадрам вобраза, як і адчуванне эстэтыкі.

Міраслаў Здрайкоўскі таксама прыкмеціў фатаграфію Евы:

— Уразіла мяне сітуацыя беларускай літаратуры на Падляшшы, — бо такое пытанне ставіць Ева. Ці яе месца далей астаецца ў падзямельным пераходзе. Аўтар кніжак для нашых дзяцей хацеў бы, каб іх чыталі ў кожнай беларускай хаце. Але ці яно так ёсць? Ці астануцца яны ў запаленых музеях, музейных бібліятэках?

Варта адзначыць, што працы наймалодшага ўдзельніка **Ігара Карнілюка** з Супраслі прыкмецілі ўсе члены журы (7 балаў).

У Ігара склаўся лагічны цыкл: „Еўрапейка едзе ў вёску”.

Павел Гжэсь:

— Тут бачым, як еўрапейка вяртаецца да бабулі і дзеда ў вёску. Тым самым паказвае дзе яе (і ўсіх падляшскіх беларусаў) карані. Добра, што ў такім узросце ёсць пашана для асноўных элементаў нашай прастай культуры, але без гэтага немагчыма свядома існаваць і дзейнічаць у Еўропе.

Міраслаў Здрайкоўскі:

— У здымках Ігара больш аптымістычны погляд на месца беларуса ў Еўрасаюзе. Ён самы багаты і шчаслівы ў Новай Вялікай вёсцы, якую завуць Еўропай. Ці дзе-небудзь ёсць яшчэ такія смачныя стравы як у бабулі на вёсцы? Такая смачная каўбаска з пірагом!

Міхал Косць цэніць фатаграфію за

тое, што Ігар паказаў беларуса ў ментальным падарожжы. Маладая еўрапейка едзе ў беларускую вёску, да сваіх. Там дзіця назірае цяжкую працу дзеда, каштуе вяду з калодзежа і адкрывае дзіўна знаёмы смак бабулінай кухні. Між маладымі і дарослымі пранізвараецца нітка любові і ўзаемнага захаплення. Пачуццё тут мацуе смак, які застаўляе забыцца пра кулінарную сталіцу свету — Парыж.

Ганна Пякарская атрымала вылучэнне за твор „Беларуская дзяўчына ў Польшчы” (3 балы).

— Гэтая фотка адсланае аблічча беларускай моладзі ў ЕС, — сказаў Павел Гжэсь. — Бачым, што ёсць у гэтым энергія і харызма. З аднаго боку паказвае захапленне навінкамі матэрыяльнага свету, з другога — шчырае будаванне свайго свету і пачуццё крышталізацыі нейкай канкрэтнай візіі. Гэта можа надта моцныя словы, але, думаю, што гэта нармальна з’ява, калі маладыя людзі хочуць сучасны свет назваць па-свойму.

Арганізатары назначылі ўзнагароды:

Марціну Кандрацюку — **MP-3 плэер**
Еве Сегень — **лічбавы дыктафон**,
Флешкі: **Ігару Карнілюку** і **Ганне Пякарскай**.

Усе ўдзельнікі конкурсу атрымалі кашулькі і значкі з „Басовішча”, якія падарыла нам Беларускае аб’яднанне Студэнтаў.

З прыемнасцю паведамляем, што нашы лаўрэаты паспяхова ўдзельнічаюць у іншых конкурсах і прэзентацыях. Здымкі Евы можна глядзець на сайце www.siegien.prv.pl. Здымкі Марціна аздабляюць сайт Нараўчанскай гміны і можна пабачыць іх на www.plfoto.com/144354/autor.html.

ЗОРКА

Музыка з кайфам

Шмат вышэй нуля...

Апошні ўваход у новае дзесяцігоддзе прынёс нам шмат неспадзяванак у музыцы. Наратзілася нам не толькі „RIMA”, парушыў не толькі гурт „ZET”. Падляшша расцвіло, а адной з кветак, да якой, думаю, ахвотна ляцелі пчолкі быў гурт „ZERO-85”. Перш за ўсё гурт не паўстаў з нічога. Кожны з музыкаў з’яўляецца асновай: Браты Ванітас — таленавітыя перфекцыяністы, Бобан — легенда беластоцкай сцэны, Сенька — харызматычны вакаліст „R.F. BRANA”. Нельга пэўна гаварыць пра іх як пра мінулае, бо афіцыйна не спынілі яны дзейнасці, хоця даўно ўжо нічога новага ад іх мы не пачулі. Гурт увогуле існуе ў таёмных умовах. У свядомасці фанатаў функцыянуе славуці „гараж”, дзе адбываюцца рэпетыцыі, сціплы інтэрнэт-сайт не распаўсюджвае зашмат інфармацыі таксама. Можна там знайсці запіс на польскай мове песні-імправізацыі з канцэрта ў клубе «Фама», якую спявае бас-гітарыст. Раней былі таксама і іншыя запісы, бо трэба сказаць, што ўсе фанаты ўжо сёмы год чакаюць студыйнага запісу. Музыкі цэлы час падкрэсліваюць, што яны неготовыя, недасканалыя, неперакананыя, затое любіцелі гурту ўпэўненыя ў патрэбе альбома. Адзіны іх запіс з’явіўся на альбоме „Песні свабоды”.

ца, дзе музыкі працуюць, дзе жывуць. Гэта горад як скрыжаванне дарог, скрыжаванне розных нацый, розных поглядаў, розных людзей. Так здаецца адчуваюць і „ZERO-85”. Назоў таксама мае сувязь з Беластокам — гэта ж тэлефонны код беластоцчыны! Больш доказаў на так адназначны сувязі з Беластокам і Падляшшам, думаю, не патрэба. Але беластоцкая гістарычная шматкультурнасць праяўляецца таксама і ў іх у незвычайным сяброўстве, і вялікай крэатыўнасці, што можна было пабачыць, перш за ўсё, у час выступаў на „Басовішчы”, але таксама пры нагодзе выканання жывой музычнай стужкі да старога фільма „Стомленная смерць”. „ZERO-85” гэта абсалютна арыгінальны гурт, які мае сваё месца на беластоцкай ды беларускай сцэне, таму варта сачыць за яго музычнымі падзеямі.

Іншая цікавая рэч да спампавання з сайта гэта апавяданне „Нябачны го-

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крыжаванка № 7

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 3: Пячора, кут, ток, рукаў, Анна, разумнік, таямніца, крот, год, паж, шчаня. Мураўка, туз, ржа, куток, тамат, поўня, імгла, акно, ідэя, апарат.

	Plon	Bieda	Wiek	Sień	Czyn		
			Dawca		Kontakt		
				Norocz			Kolejka
	Jad			Pirs			Czosnek
	Doping						
Sobór				Jamnik			
				Krzew			
Sanie						Maż	
Borsuk						Może	
Projekt				Strak			

Узнагароды, польска-беларускі слоўнік, выйгралі: **Дам’ян Дэмбоўскі**, **Паўліна Паўлючук**, **Юлія Панютыч** з Бельска-Падляшскага, **Анна Карчэўская** з Гайнаўкі. Віншуем!

Трэба жыць з людзьмі

Ілона КАРПЮК

Не хачу застацца ўдавой!

Сям'я бацькі Надзеі была ў бежанстве. Бацька — настаўнік — выехаў з двума сынамі, а там нарадзілася яшчэ і дачушка. Яго першая жонка памерла, таму вярнуўся сам з дзясцямі да ашабраванай хаты ў Пяньках. Асталася толькі труна, бо дзед сам усё рабіў і нават труну сабе пакінуў, выязджаючы ў бежанства. Пабаяліся яе ўзяць.

Фота Ілоны КАРПЮК

Надзея Азябла ўглядаецца ў альбом-хроніку тэатральнага калектыву з Пянькоў

Таму, што хата была зусім пустая, найменшую дачушку бацька аддаў бабулі ў Боркі. На жаль, бабуля нядоўга пажыла, таму маленькую Валю, зводную сястру Надзеі Азябла, бацька зноў узяў да сябе. Вяртаючыся малая толькі крычала: „Каб тые Пенькі жгарэлі!” Працаваў бацька спачатку настаўнікам у Каралёвым Мосце, але пасля паехаў на бухгалтарскія курсы і стаў працаваць у Касе Стэфчыка, бо рускі настаўнік не быў ужо патрэбны. Ажانیўся другі раз. Нарадзілася яму чарговых трое дзяцей, у тым ліку і Надзея Азябла, у 1922 годзе. Яе муж нарадзіўся тры гады раней, у хаце аддаленай на адно поле. Ведалі адно аднаго, але не падумалі, што іхнія дарогі зыдуцца.

— Калі прыйшла вайна, я сказала, што не пайду замуж, не хачу застацца ўдавой, — расказвае Надзея Азябла. — Колькі маіх сябровак патраціла мужоў, колькі асіраціла дзяцей. Я так не хацела. Лепш застацца старой паннай, чым дажываць самай.

Не суджана было ёй аднак жыць паннай. Сусед Янка, які сасланы быў у Сібір, разам з І Касцюшкаўскай дывізіяй з-пад Леніна дайшоў у Берлін, а пасля праз Аполе вярнуўся ў Рахенталь. Надзея працавала тады ў святліцы ў Міхалове. Ён думаў яшчэ з'ехаць у Аполе, дзе пакінуў вілу ды сад, які атрымаў за гераічную паставу ў ваенны час. Шчасліва, замяніў тую гаспадарку на рахентальскія гектары. Такім чынам з 1946 года Надзея і Ян пачалі супольнае жыццё.

Фармальны тэатр

Яшчэ ў школе Надзея пачала цікавіцца тэатрам. Чатыры класы закончыла ў Пяньках, а пасля хадзіла ў Міхалова, дзе быў музычны і драматычны гурткі. Развіваліся таксама дзякуючы бацюшку, які вучыў усялякіх песнапенняў; прыходзіў са скрыпачкай і ў класе спявалі. Усе зайздросцілі такіх заняткаў праваслаўным дзецям. Яе бацька, як кожны тадыш-

ні настаўнік, таксама ўмеў спяваць і „тон задаваць”.

У 1947 годзе нарадзіўся першы сын. Быў яшчэ маленькі, калі ў другой палавіне 50-х гадоў пачалі арганізаваць тэатр. Удалося ім прыцягнуць да сябе мноства моладзі. Ян быў акцёрам-фанатам, Надзея, дзякуючы працы ў святліцы, паехала ў Беласток на тэатральныя курсы. Яна сама вельмі хацела вучыцца рэжысуры, грывіроў-

ныя творы на незалежныя тэмы. Галоўны прынцып — даваць людзям радасць! Нават калі адбываліся рэпетыцыі, заўсёды з танцамі, з гульні. А танцавалі гапака, лявоніху, польку. Самі таксама пьлі касцюмы, перад усім Надзея, якая таксама была краўчыхай.

— Знаеце як то калісь, тэлевізараў не было, не было камп'ютэраў, маладыя шукалі пацехі. Як ладзілі выступ, то і забаву зразу, бо інакш не пойдучь. Помню як заехалі з „Прымакамі” ў Навасёлкі, а там бабы сядзяць на лавачках і гавораць між сабою: „Як гэтыя дзяўчаты так умеюць; як я хацела б, каб мая дачка так зайграла, як фармальныя арцісты”. Слухаць гэта было мне вельмі прыемна.

Спяваць адным голасам

Надзея Азябла была рэжысёрам і суфлёрам адначасова. Людзі працавалі па-рознаму. Вядома, адны жаніліся, адыходзілі, калектыву мяняўся, а граць

Фота з 1960 г.

цы, „як з маладога зрабіць старога”.

— Пасля вайны маладыя толькі пілі і гулялі ў карты. Усіх трэба было заахвочваць далікатна, памалу. Каза-лі: „Жоржык, хадзі, табе трэба выступіць!” О, так было! З часам усё пакадалі і пачыналі з намі граць. Прыязджаў Янка Гарчыца, які нам падыгрываў, паўстаў хор. Таксама было і ў Гарадку, і ў Міхалове, дзе спявалі нават на чатыры галасы. Пачалося нават саперніцтва, але ў час першага конкурсу выйгралі мы, пэўна таму, што гэта было проста вясёлае, забаўнае.

П'есы здабывалі з розных крыніц. Ад Беларускага грамадска-культурнага таварыства ставілі Купалу, для прыкладу „Паўлінку”. Калісь у Міхалове быў таксама „Табаш” — Таварыства беларускай школы, ад іх таксама засталіся сцэнарыі. Як адну з самых любімых Надзея Азябла ўспамінае „Прымакі”, многа было пры яе гульні і смеху. П'есаў было шмат, але памяць не дазваляе ўспомніць усё. Зразу расказвае мне спадарыня Азябла гісторыю пра „беларучку”, з якой хлапец не хацеў жаніцца па прычыне пальцаў „як дажджавыя рабакі”. Не паспела закончыць расказ, а ўжо на вуснах песня пра Ігнатушку:

*Ах мілы мой папашэнька, жаніцца я хачу.
Жэнісь, жэнісь Ігнатушка, ей Богу не шучу,
Пасватаў бы Ігнатушка ў мельніка ты доч,
Цябе бяздзельніка аддаць было не проч.
Хаця ана гарбатая і не зашла ў боб,
То ана багатая, прыдальна яе вазьмём:
Каровушку, лаішадачку і дзясць ітук авец,
Жэнісь, жэнісь Ігнатушка, жыць будзеш
как кулец.*

*Ах мілы мой папашэнька, я лухчэ ўтаплюсь,
Но на гарбатой дурачке ей Богу не жэнюсь.*

Вялікіх п'есаў не бралі да перапрацоўкі, часцей у праграму ставілі карцейшыя спектаклі, а да гэтага васьмь такіх песні, розныя частушкі, танцы, каб усё разам трывала каля паўтары гадзіны. Наогул не рыхтавалі святочных спектакляў, хутчэй заўсёды драматыч-

пісаць майго мужа ў калгас. „Сёння ўжо не паедзеце, — сказала я яму, — а зранку завяду вас на ўзгорак і пакажу як выглядае калгас у Меляшках. Ужо сакавік, а там стаіць збожжа. Гаспадары не разлічаны са сваёй працы”. Мама сказала майму мужу, што калі хоча, то яго зямля ў Рахенталю, няхай тую здае. Хаця нас палохалі, што муж патраціць працу, мы не запісаліся ў калгас.

Янка Азябла працаваў інструктарам культуры. Можна сказаць, што даглядаў культуру на сваёй тэрыторыі. Як і іншыя, пільнаваў гурткоў, хораў, сачыў за культурніцкімі падзеямі.

— Я часам усяго мела досыць, то ён тады сілай мяне цягнуў: „Мусіш мне дапамагчы, бо я без цябе — ніц”. Часта граў таксама ў спектаклях, але не хацеў вучыцца ролі, казаў: „Ты мне падкажаш слова, а я далей пацягну”. Я на гэта: „Што з цябе за акцёр?” Але ён гэтага патрабаваў, адчуваў і адказнасць. Калісь збіраліся ў Юшкаў Груд, але быў такі мароз, што я не хацела ехаць, тым болей, што і ролі ў мяне не было. „Ты мела рацыю”, — сказаў вярнуўшыся перамёрзлы ў сярэдзіне ночы. Людзі не прыйшлі, а яны наведлі нейкага знаёмага, выпілі, бо інакш

трэба было. Галіна, медсястра, папрасіла аднойчы кілішак гарэлкі. Здзівіла гэта і спалохала спадарыню рэжысёр.

— Ну, уважай, — сказала.

Але атрымалася ўсё цудоўна.

— Божа, як яна выйшла на сцэну, то я яе ніколі такой вясёлай не бачыла, — успамінае спадарыня Надзея. — Дзе вясёлая, там вясёлая, дзе мела быць сумнай, там і была. На рэпетыцыях так ніколі не было. Грала як сапраўдная артыстка, усёй душой. Быў і Косця, які падыгрываў на гармоніі. У адной п'есе маленькі кусочак павінен зайграць хто іншы. Вучылі, вучылі і ніяк не атрымалася, проста ў яго не было слыху. Тады трымаў ён гармонію ў руках, а з-за сцэны іграў Косця. А ягоная партнёрка — спяваць ні руш, як зацягне то і няма як скончыць. То яна губамі варушыла, а я за яе спявала. Так мы патрапілі і ніхто не здагадаўся!

На рэпетыцыі цяжка было ўсіх сабраць. Тэлефонаў не было. А і калі Гарчыца прыязджаў, то ніхто не паведамляў. А кіраўнік павінен быць заўсёды, таму пані Азябла нават пасля цяжкай працы ішла з усімі граць, спяваць ды танцаваць. Ці гэта пасля працы ў полі, ці пасля заняткаў пры хаце мусіла паспець выкупацца і пераапрацуцца, бо як сама сказала: „Калі я не пачну, ніхто не заспявае!” Столькі трэба было мець энергіі.

„Я без цябе — ніц”

— Прышоў да нас чыноўнік, а я не ведала хто гэта. Як аказалася, хацеў за-

не вярнуліся б. Добра, што я засталася і напаліла ў печцы.

Выфашальны конкурс

Апошні выступ адбыўся ў Гайнаўцы. Гурток прымаў удзел у аглядзе драмгурткоў. Пакуль яшчэ паехалі, да спадарыні Азяблы дайшла неафіцыйная інфармацыя, што месцы ў аглядзе ўжо размеркаваны, нягледзячы на ўзровень выступаў. Ужо тады адчувала сябе няёмка, але ж паехала. Пакрыўджанай адчула сябе, калі пасля добра ўспрынятага, паспяховага спектакля атрымалі трэцяе месца. Так спынілася амаль дзесяцігадовая дзейнасць тэатральнага гуртка.

— Жыццё то не байка, — кажа Надзея Азябла, — а сёння, як кажучь, свет такі „пшэкрэнцоны”, але трэба жыць з людзьмі, а сёння людзі такія жадныя.

Сёння тэатральная група ў Пяньках не існуе, так як і няма яе ў Кляшчэлях, Кленіках ці Лешуках. Вядома, у гмінах культурніцкае жыццё засяроджваецца ў дамах культуры, дзе часам можна знайсці нават і тэатральны гурток. Шчасліва ў Пяньках ды згаданым таксама Рахенталю культура ды мастацтва зусім не памерлі. У хатах, дзе нарадзілася Надзея Азябла і яе муж, дзе ў 1946 г. госці гулялі на іхнім вяселлі, сёння ўнукі і іхнія сябры сустракаюцца, іграюць на інструментах, гуляюць у мастацтва. Таленты не губляюцца між пакаленнямі.

Да пяцідзесяцігоддзя аб'яднання

1. Пачаткі

Размова з Георгіем Валкавыцкім. „Ніва”: — *Вы, стаўшы рэдактарам „Нівы” ў 1956 годзе, сталі гуртаваць вакол рэдакцыі творчых людзей, між іншым такіх, якія спрабавалі выказацца ў родным слове. У руках трымаеце першы беларускі пасляваенны зборнік — „Рунь”. Як Вы ўсіх пазнаходзілі, пазбіралі? Як паадкрывалі?*

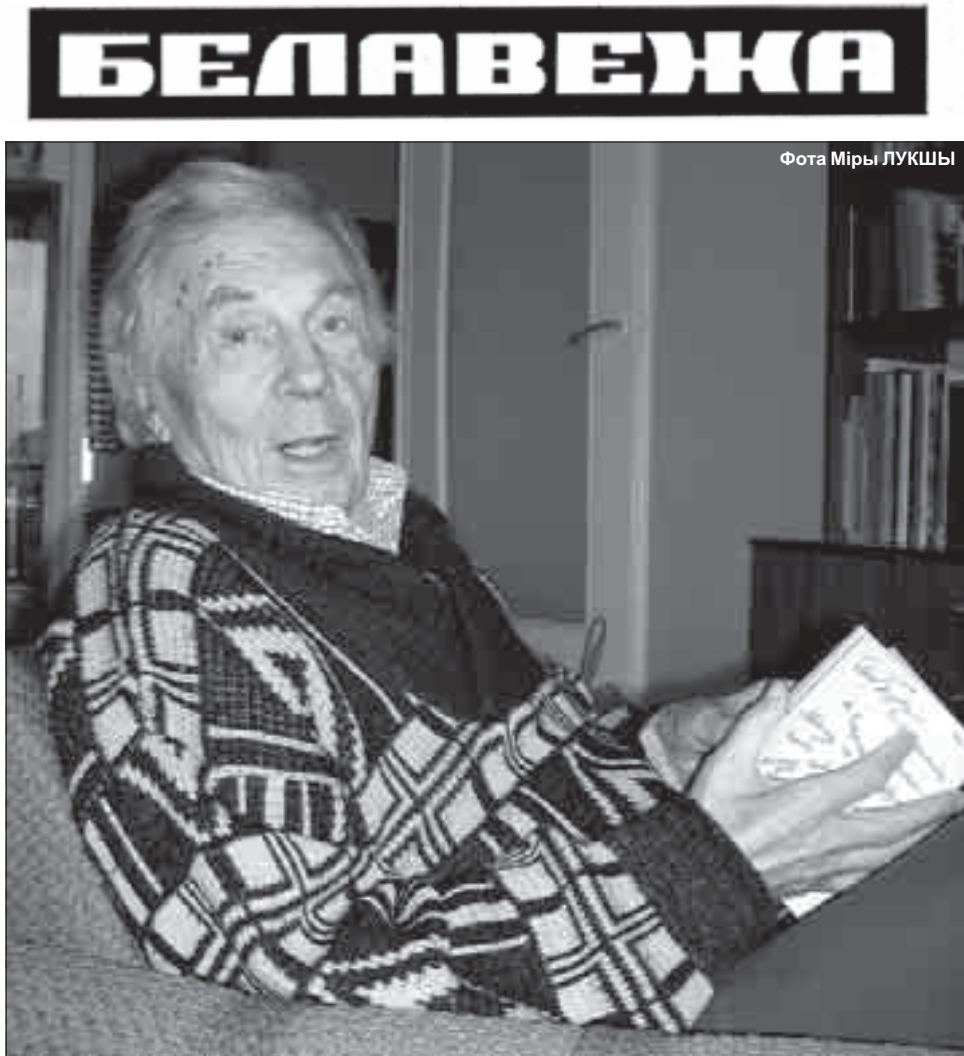
Георгій Валкавыцкі: — Сёння раніцай я пагартыў і свае „Віры”, успамінаў. Я запрашаў да нас у рэдакцыю аўтараў, якія праяўлялі іскрынку таленту, пасля — на семінары, ды не ўсе паяўляліся. Былі ўжо аўтары, якія пісалі і да вайны. Былі і вучні, студэнты. Некаторыя нават у „Ніве” не з’яўляліся... Нават на першы з’езд не ўсе сыходзілі. Вось, Мікола Буцылін пад Варшавай жыў, старэнькі ўжо. Я думаў, што рэпатрыянт, ды ён да вайны ўжо быў пад Варшавай. Раз у рэдакцыі пасля з’явіўся. Былі рэпатрыянты, як Мікола Дварэцкі...

— *Праз год выйшла кніга „Рунь” — першая ў пасляваенным Беластоку. Ці літаратурная група пры „Ніве” таксама была першай?*

— „Рунь” сапраўды была першай кнігай. У Беластоку, аднак, ужо дзейнічалі літаратурныя клубы ад 1954 года — клуб Саюза пісьменнікаў, ачолены Фанфрвічам, што быў літаратурным кіраўніком у тэатры, і другі — пры Ваяводскім доме культуры, якім кіраваў Голомб. Я пасля вучобы ў Літаратурным інстытуце ў Маскве быў у „Беластоцкай газеце” ў Беластоку. Я, працуючы ў адзеле культуры, кантактаваўся з імі. Калі выйшла „Рунь”, я парасылаў яе па рэдакцыях, між іншым, і ў „Літаратурную газету” (у якой пасля 3 курса я меў практыку). Яны надрукавалі інфармацыю аб нашым выхадзе. Ну а калі „ЛП” надрукавала, дык сігнал быў і для мінскай „Літаратуры і мастацтва”. У Ліме на цэлюю старонку пайшла інфармацыя аб беларускім літаратурным руху ў Польшчы. У Варшаве „Трубина Литература” таксама пісала. Усе матэрыялы, водгукі з таго часу ў мяне захаваны. Цяпер, паглядзеўшы на гэта, дык нават здзіўляешся...

— *А што дзіўнае? Спадзяванні былі іншыя?*

— Асабліва сіратліва ў зборніку выглядае Ян Чыквін з адным вершам, але ж ён тады яшчэ вучыўся ў ліцэі... Алесь Барскі выспаўся і тут. Ён прыслаў нам вершы ў пачатку лістапада 1958 года, ды мы не маглі іх расшыфраваць. І прозвішча нават не маглі рабараць. Відаць было, што добрыя вершы. Я тры разы ў „Нашай пошце” прасіўся ў яго, каб адгукнуўся, бо ні адрасу не падаў, ні разборліва распісаўся; прасіў, каб паявіўся ў рэдакцыі. Пасля Алесь з’явіўся. Аказваецца, ён і раней быў у нас, але не аказаўся, што піша вершы, яшчэ ў 1956 годзе, як мы на Кілінскага былі. Нават не заікнуўся, што і вершы піша. Ягоны сваяк з Бандароў Аляксандр Баршчэўскі ў 1956 г. свае вершы прыслаў. Барскі са мною раней гаварыў, мы яго друкавалі, але не вершы, а тэксты пра беларускую літаратуру, пра пісьменнікаў, пра якіх не пісалі ў Беларусі. Літаратурны дэбют Баршчэўскага адбыўся ў 1959 годзе. А ён не хацеў выяўляцца — нават адрасу не падаў, толькі што „нарадзіўся ў Гайнаўскім павеце”. А шчодро выспаўся адразу. Адразу трапіў у альма-

нах. Ды наша „высыпка” пачалася ад 1956 года, выявілася шмат аўтараў, ды наймацней утрымаўся толькі Віктар Швед. Ад пачатку цягнулі Шатыловіч і Гайдук, Валодзя. Мікола Гайдук даказваў, што быў на першым з’ездзе, але ён у той час яшчэ не друкаваўся ў нас, вучыўся ў Мінску... А ў нас ёсць усе на здымках, хто быў. Чыквін ва ўспамінах кажа, што былі на нашым з’ездзе нейкія функцыянеры, ды ён не ведаў усіх; нейкіх функцыянераў не было. Маглі некаторыя такіх нагадваць — я прасіў і Пятра Ластаўку, старэйшага ўжо чалавека, і прафесара Тарасава з Мінска, які быў у той час на філалогіі ў Варшаве і выкладаў у Настаўніцкай студыі ў Беластоку. Я прасіў, перш за ўсё, тых, аб якіх ведаў, што вершы пішуць, з нікім гэтага не ўдакладняў...

— *А чаму тое аб’яднанне ўзнікла якраз у гэты час?*

— Была тая „высыпка”, але я бачыў, што ёсць і слабасці, недахоп у ведах, літаратурным вопыце. Але кожны аўтар прасіў, каб яму штосьці параіць, каб ацэнку даць творам. Я Янку Чыквіну напісаў быў, адным сказам, што вершы добрыя. Той пакрыўдзіўся: толькі гэта? Ды ў нас і не было каму гэтага рабіць. Што маглі параіць: каб вучыцца, а ў каго — у каго бліжэй — у Купалы, у Коласа, у Багдановіча... А канкрэтных парад не было, як напісаць добрыя вершы ці апавяданне.

— *Патрэбная была школа і згуртаванне? Вы мелі інстытуцкую літаратурную практыку.*

— Я працёрся з гэтым у Літаратурным інстытуце ў Маскве. Тое мне і падсунула такую думку. У нас у Інстытуце былі гэтак званыя семінары — паэтычныя, пражыцкія, крытычныя. Вялі іх майстры сапраўдныя, аўтарытэтныя — выдатныя паэты, крытыкі. І ствараліся тыя семінары так як і ў нас, не па тым, — хто на якім курсе быў, а па блізкасці, па духу. Быў у нас паэтычны семінар Каваленкі, эрудыта, паэта, Далматоўскага, Яшына, і кожны студэнт запісваўся

на той семінар, які быў настаўнік па духу. Праводзіліся ў нас творчыя чацвяргі, тады не было іншых заняткаў, адно тыя семінары. Але не было так, як робіць гэта цяпер Чыквін ва ўніверсітэце: „напішы верш на тэму”. Роль кіраўніка было адчуць, паставіць голас, падказаць, у якім напрамку павінен ісці аўтар. Семінары заклочаліся ў тым, што фактычна на кожным семінары хтось чытаў свае вершы. Я на першым курсе быў у Яшына, і на пражыцкім — у Паўстоўскага. Тэксты мы друкавалі ма машынцы, кожны чытаў свае вершы, і ўсімі абмяркоўваліся тыя творы. І ўдзельнікі, і з першых курсаў (некаторыя мелі ўжо першыя зборнікі) і старэйшых курсаў, з рознай падрыхтоўкай і ведамі, разважалі, а кіраўнік толькі кіраваў. І я з такімі думкамі захацеў стварыць і ў нас штосьці падобнае.

— *Гуртавалі Вы іх усіх пры рэдакцыі „Нівы”?*

— Пры савецкіх рэдакцыях былі літаратурныя аб’яднанні. Кіравалі імі літкансультанты. Такі кансультант ацэньваў, даваў адказы, друкаваў тэксты. Мы былі ў добрым моманце. Можна было фактычна раней засноўваць такую групу. Але і ў мяне былі іншыя клопаты, і не было каму заняцца. Адзіныя, хто меў нейкія літаратурныя веды ў рэдакцыі, былі гэта Вера Леўчук і Зося Бусловіч, пасля беларускага ліцэя, дык што ж яны мелі парадзіць. Зося нават у той час не праявілася яшчэ як паэтэса, і на з’ездзе не была. Мы не мелі кансультанта, у нас у „Ніве” была страшэнная кадравая сітуацыя. У 1959 г. і сакратара не стала (да 1973 г.), ні тэхнічнага не было. Я сам усё рабіў. Не было нікога і з Беластока. Першымі памагалі Тарасаў і Бірыла. Бірыла зрабіў даклад аб літаратурнай мове, Тарасаў — аб развіцці беларускай літаратуры.

— *Літаратурнае аб’яднанне стала перш за ўсё літаратурнай школай.*

— Ніхто з тых, хто стаў членам гурту, нічога не ведаў пра літаратуру. Я сам таксама спачатку не вельмі чуўся на сілах, бо гэта завялікая адказнасць, і меў

іншыя клопаты. А якраз у сакавіку 1958 г. адбыўся II з’езд БГКТ. Там перамянілі цэлае Галоўнае праўленне. Адышоў старшыня, адышоў Казёл. З Аляксеем Казлом было цяжка — на з’ездзе крытыкавалі яго за антыінтэлігенцкі падыход. Не знаўся ён на культуры, а да кожнага чапляўся. Пасля Кастрычніка 1956 г. у „Ніву” прыслаў Ежы Гедройц цэлыя гадавыя камплекты „Культуры” і прасіў, каб яму ў Парыж дасылаць „Ніву”. І прыходзіла яна да нас. У сакратарыяце кожны мог яе ўбачыць, што прыходзіць, пачытаць. А потым Казёл прыходзіць і кажа: „Ну, начытаўся! Кончылася чытанне! Я схадзіў куды трэба, і залатвіў!” І перастала „Культура” прыходзіць у „Ніву”. А былі там тэксты і пра беларускія справы. І мяне цягалі за „рэвізіянізм”, у 1957 годзе была агульнапольская акцыя — збіраліся „ачышчальныя тройкі”, і да мяне пару раз такія прыходзілі і даказвалі, што я „адарваны ад партыі”, не маю кантактаў. Шукалі кагосьці, каб мяне падмяніць. Я там не быў ніякім „рэвізіяністам”, згаджаўся з тым, што яны казалі, але рабіў сваё. Тое самае было і з літаб’яднаннем. Я з нікім не кансультаваўся, у ніякіх функцыянераў не пытаўся і на з’ездзе іх не было. Нават і ў думцы не было, каб каго такога запрашаць. Палічыў гэта проста рэдакцыйнай справай. У нікога не кансультаваўся і не пытаўся, бо ведаў, што там у камітэце ніхто на гэтым не знаецца. Нічога мы супраць Статута не рабілі... На з’ездзе завочна тады старшынёй выбралі Станкевіча (які быў у той час у Бельгіі інспектарам польскіх школ), сакратаром — Віктар Швед. Я са Шведом паразмаўляў таму, каб не палічылі маю ідэю толькі маёй ініцыятывай, але каб ішла яна „знізу”, каб пачаць дыскусію; папрасіў яго, каб прасіў Яшу Бурша напісаць артыкул. Меркаваў, што калі паявіцца адзін такі тэкст, папльвуць наступныя. А тут Бурш напісаў арганізаваны артыкул, — што нам патрэбная літаратурная арганізацыя, і ... — маўчок, адгалосак не было. Я ўгаварыў Шведа, каб яшчэ ён напісаў, і на гэтым закончылася дыскусія.

— *Не пісалі тыя, каго Вы хацелі гуртаваць?*

— Мабыць, не пачуваліся ў сілах тыя, што пісалі ў „Ніву”. Я прасіў усіх у рэдакцыю, ды не ўсе паявіліся. Цяпер здаецца гэта дзіўным, але тады і Яновіча мы не прасілі, бо не лічылі, што ён пісьменнік. Можна было палічыць ягоны тэкст „Гнілое ў здаровым” за літаратурны твор (мы тады палічылі яго за рэпартаж). Ён перад з’ездам спытаўся, ці можа прыйсці. Прыйшоў, сеў пад акном у куточку. На здымках са з’езду нават яго ледзь пазнаць, адно чупрыну відаць. Паслухаў Сакрат, пайшоў. Толькі пасля выявіўся як літаратар. Цяпер, калі б я запрашаў на тую сустрэчу, прасіў бы і Алесь Баршчэўскага, які пісаў быў тады нам крытычныя артыкулы. Мне тады было найважнейшым: каб навучыцца пісаць. На першай літаратурнай старонцы я напісаў тэкст „Вучыцца”. Я цяпер гартаў „Віры” датычныя 1958 года. У чэрвені адбыўся з’езд, а ў ліпені была ўжо абмяркоўка п’есы „Кручка” (я цяпер і не помню, хто гэта быў — ці Вацік Асіповіч, ці Мікола Краўчук з Патоці), праз пару дзён — наступная сустрэча. Адразу ўзяліся за работу...

(працяг у наступным нумары)

Размаўляла Міра ЛУКША

Прыгожа кранальны кампакт-дыск!

Ужо першая песня, папулярная „Вяне рута” наклікае ўспамін легендарнага гурту „Дубіны”. Кранальныя, прыгожыя жаночыя і мужчынскія вакалы, дзівочы хорык у фоне, гармонік, гітара, клавішы, бубны...

Слухаеш і гадаеш: ці не маем дачынення з рэактывацыяй культавага гурту? Адказ нясе ўжо другі народны твор „Лявоніха” з выкарыстаннем сучаснай тэхнікі і мастэрынгу. Не, маем дачыненне з сучасным гуртом, а дакладней з сямейным прыхадскім хорам „Загадка”, які дзейнічае пры Супрасльскім манастыры. Першы троп, дарэчы, правільны. Кіраўнікі „Загадкі” — матушка Міраслава і дыякан Дзмітры Ціханюкі, у адрозненні ад процэмы іншых калектываў карыстаюцца найлепшымі музычнымі традыцыямі, выспеўшымі на нашым беластоцка-беларускім грунце. Сам Дзмітры — гітарыст і вакаліст легендарных „Дубін”, гурту, які музычна разбудзіў і натхніў нашу глыбінку. Усе творы на дыску — а іх усіх 16 — наклікаюць музычны клімат 1980-х гадоў. Карункавае выкананне „Васілёчкаў” на два жаночыя галасы (на ўзор сёстраў Ані і Ірэны Гаданчук з Гданьска), жыва нагадваюць тадышнія песенныя агляды БГКТ. Або жартоўна-бяседныя шэдэўры тыпу „Ты казалася”, „Касіў Ясь канюшыну” з падзелам на мужчынскія і жаночыя ролі. Хочаш не хочаш, прыгадваюцца БАСаўскія рэйды і вогнішчы з песняй да рання...

**Заглавак кампакт-дыска: „ЗАГАДКА З СУПРАСЛЯ”,
Выканаўцы: Сямейны хор Прыманастырскага прыхода. Супрасль 2007.**

Аднак „Загадка” — гэта не адзін сацыял-культуры! Асаблівасцю гурту з’яўляецца вакальнае багацце: сапраны, альты, тэнары, басы. Гэтую разнавіднасць і пры-

гажосць найярчэй пачуем у шырокавадомай „Купалінцы”. Сапраўды, клас! Асаблівасцю „Загадкі” з’яўляецца дзіцячы хор (на дыску дзеці выконваюць

„Песню пра бульбу” і „Беларусачку”). І інструментарый, які наклікае чароўны ўспамін згаданых ужо „Дубін”.

Дыск мае сваю загадкавую логіку і здаровую дынаміку, якая застаўляе ўключыць кружэлку паўторна... Праўда, можна тут сустрэць дробныя хібы, напрыклад, непрафесіянальны пераклад у творы „Зелянее жыта” ці клопаты з вымаўленнем беларускіх гукаў у некаторых харыстаў. Аднак гэтыя дробязі малаістотныя, калі ўлічыць усе плюсы праекта. Дыск захапляе прыгажосцю і густоўнасцю. Можна яго слухаць у кожнай кампаніі, на бясёдах і адначасова падспеўваць. Старыя песні ў класічным выкананні гучаць тут заадно знаёма і адначасова нека сучасна, па-новаму.

І яшчэ адна файнасць. Харысты прэзентуюцца (на вокладцы) у беларускіх народных адзеннях. І ў адрозненні ад нашых калектываў, якія пераапрацоўваюць толькі на сцэну, спевакі з супрасльскай „Загадкі” выступаюць у народных касцюмах на царкоўных святах і фестывалях — як удзельнікі рэлігійна-сямейных святаў у Нарвегіі ці Літве...

У справе кампакт-дыска званіце па тэлефоне (085) 676 13 02 або пішыце: zahadka.suprasl@gmail.com.

(гак)

КРЫНІЦА

<http://www.ibk.by>

Іншым разам у Байнэце сустракаюцца настолькі незвычайныя сайты, што нават здзіўляешся крэатыўнасці іх распрацоўшчыкаў. Напачатку здаецца, што нічога новага яны ў сабе не змяшчаюць, але, калі прыгледзішся больш уважліва, то адразу прыкмятаеш мноства напрацовак, да якіх чамусьці не дайшлі іншыя.

Напрыклад, сайт <http://www.ibk.by> — „Беларуская крыніца”. Зайшоўшы на яго, напачатку не разумееш вялікага адрознення гэтага партала ад такіх самых, але пад іншымі інтэрнэт-адрасамі. А ўсё з таго, што беларускіх, нацыянальна арыентаваных сайтаў ужо даволі многа, але ўсе яны зробленыя нека аднолькава. У „Беларускай крыніцы” — усё па-іншаму. Тут падаецца інфармацыя адразу на некалькіх мовах. Праўда, пакуль не на ўсіх дзевяці як задумана, але пра падзеі ў Беларусі ўжо можна даведацца не толькі на беларускай, але і на рускай, украінскай, англійскай, нямецкай і французскай мовах.

Што ж тычыцца ўласна „Беларускай крыніцы”, то гэта газета, якая, па сцвярджанні, выходзіла на пачатку ХХ стагоддзя, а цяпер аднавіла свой выхад у Інтэрнэце. «Гэта незалежнае шматмоўнае інтэрнэт-выданне, аналаг якога не выпускаецца ў друкаваным выглядзе, — тлумачыць галоўны рэдактар газеты Алёна Голуб. — У гэтым электронным выданні, газеце, асвятляюцца самыя актуальныя штомесечныя падзеі і праблемы Беларусі па падзелам „Тэма нумара”, „Палітыка”, „Эканоміка”, „Грамадства”, „Культура” і „Рознае”.

Цікавым адрозненнем ад іншых сайтаў з’яўляецца таксама вялікая колькасць флэш-заставак. Яны пераходзяць са старонкі на старонку і месцяцца зверну і з правага боку.

Дарэчы, прысутнасць на сайце суправаджае музыка за словамі „Мая краіна — Беларусь”.

Выйсці да рубрык знаходзяцца з левага боку. Паколькі ўсе рубрыкі ўжо былі пералічаны ў прэзентацыі партала ад галоўнага рэдактара, то засяроджу ўвагу на іх сутнасці. Асноўнай рысай данага партала з’яўляецца тое, што ён не падае апошніх навін, а журналісты асвятляюць падзеі розных бакоў грамадскага жыцця, распавядаючы пра сваё стаўленне да іх. Яскравым прыкладам гэтаму — рубрыка „Палітыка”. Тут няма натак аб падзеях літаральна ўчарашняга дня, але даецца глыбокае асэнсаванне тых працэсаў, якія маюць месца ў Беларусі і свеце.

Між іншым, сярод мноства плюсаў гэтай інтэрнэт-газеты трапляюцца і значныя мінусы. Яе апошні нумар пазначаны вераснем мінулага года. З той пары прайшло амаль паўгода, але абнаўлення карыстальнікі пакуль не дачакаліся.

Нічога нельга сказаць пра іншыя нумары выдання. Справа ў тым, што знайсці іх немагчыма, нягледзячы на тое, што на сайце прысутнічаюць лісты ад чытачоў, якія распавядаюць пра сваё знаёмства з папярэднімі нумарамі.

Але нягледзячы на гэтыя недахопы, прыемна адзначыць, што сайт „Беларускай крыніцы” цалкам аўтарызаваны. Гэта значыць, што рэдакцыя не хавае свае імёны і прозвішчы ад карыстальнікаў і поўнаасцю падае іх адразу на першай старонцы. Дарэчы, выглядаюць гэтыя выхадныя даныя зусім як у сапраўднай папяровай газеце. Нават выклікае здзіўленне, якая вялікая колькасць людзей працуе над гэтым інтэрнэт-выданнем — больш за дзесяць чалавек.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

СПОРТ

Беларусь, беларусы...

Узлёт водных „ластавак”

У алімпійскі год асаблівая ўвага да тых дысцыплін, якія будуць прадстаўлены на галоўных спаборніцтвах свету. Скачкі ў ваду — адзін з сама эстэтычных і чыстых ад допінгу відаў спорту. І да ўсяго адзін са старэйшых на летніх алімпіядах. Першы раз яны былі ўключаны ў праграму гульняў у 1904 годзе — тады сапернічалі толькі мужчыны ў скачках з вышкі. Праз чатыры гады за медалі сталі змагацца і ў скачках з трампліна. Ну а з 1912 года ў праграме з’явіліся і жаночыя „палёты”.

Пачатковы адлік у беларускіх скачках у ваду можна весці з 1935 года, калі на тэрыторыі рэспублікі былі праведзены першыя міжнародныя спаборніцтвы. Першае сур’ёзнае дасягненне адзначана ў перадававым 1940 годзе, калі мінская школьніца Сцепанец перамагла на чэмпіянаце СССР. У 1978 годзе беларуская дружина ўзяла камандавае срэбра ўсесаюзнага першынства. Выбіваліся нашы і ў лаўрэаты алімпійскіх турніраў. Аляксандр Партноў быў чэмпіёнам маскоўскай алімпіяды на трохметровым трампліне, Уладзімір Алейнік бронзавым прызёрам манрэальскай і срэбраным маскоўскай у скачках з 10-метровай вышкі, Аляксандр Касянюк бронзавым прызёрам манрэальскіх гульняў у скачках з трохметровага трампліна. З сярэдзіны дзевяностых Алейнік жыве і працуе ў Аўстрыі, Касянюк — у ЗША. І толькі Партноў працягвае ў Беларусі трэнерскую справу свайго бацькі.

Чэмпіёнам Еўропы ў 1984 годзе стаў Сяргей Кудрэвіч. У суверэнны час прызёрамі чэмпіянатаў свету і Еўропы былі Андрэй Семянюк, Вячаслаў Хамулькін, Аляксандр Варламаў, Андрэй Ма-

мантаў, Святлана Аляксева.

Такая прадмова гэтага выпуску абумоўлена ўдалым выступам беларускіх прадстаўнікоў на еўрапейскім Кубку чэмпіёнаў, што прайшоў тыдзень таму ў сталіцы Швецыі. У Стакгольме Беларусь дасягнула небывалага поспеху. З 18 дружын-удзельніц наша зборная заняла пачэснае 5-е месца. Прытым па суме балаў хлопцы першыствавалі, а дзяўчаты сталі дзевятымі. Год таму на аналагічных спаборніцтвах на рахунку беларусаў быў толькі адзін сярэбраны медаль у сінхронных мужчынскіх скачках. Зараз айчыныя водныя „ластаўкі” вярнуліся дамоў з 4 узнагародамі. Бронзавы пачын на трохметровым трампліне зрабіў Сяргей Кучмасаў, адзін з найбольш дасведчаных скакуноў. У сінхронных скачках з 10-метровай платформы мінулагодняе срэбра на золата „пераплавілі” Вадзім Каптур і Аляксандр Варламаў. На наступны дзень Каптур першыстваваў сярод 12 удзельнікаў і ў індывідуальнай намінацыі. Няблага ў гэтай дысцыпліне выступіў і Цімох Гардзейчык, які ў папярэдніх скоках заняў шостую пазіцыю, але выступіць у фінале яму не давялося, бо паводле правілаў гэтага турніру ў заключнай стадыі ад краіны можна выступаць толькі адзін прадстаўнік. Ну і нарэшце маленькую сенсацыю здзейсніла Дар’я Роменская. Увайшоўшы ў фінал дзякуючы рэгламенту прадстаўніцтва, яна на трампліне „даскочыла” аж да другога месца.

Цяпер падначаленых галоўнага трэнера Сяргея Ламаноўскага чакаюць лютаўскія адборавыя старты ў Пекіне — менавіта там будуць размяркоўвацца пунцёўкі на алімпіяду.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Найвялікшая ікона на Падляшшы

Пётр БАЙКО

Хіба мала хто з нас мог бы адказаць на пытанне, дзе ў Падляшскім ваяводстве знаходзіцца найвялікшая ікона, напісаная на палатне. А знаходзіцца яна менавіта ў Белавежы. Гэта ікона Пакроў Божай Маці, напісаная яшчэ ў XVII стагоддзі. Яе памеры 280 на 338 см.

Пра гэтую ікону да нядаўна была ціха. Думаю, што і далёка не кожны белавежац пра яе ведаў. Ікона доўгімі гадамі знаходзілася ў могільнікавай царкве св.св. Кірылы і Мяфодзія. Царква гэтая збудавана была ў 1873 годзе, на месцы старой, разабранай. Ікона трапіла ў новую царкву разам з апошнім аснашчэннем. Адкуль яна ўзялася і хто яе напісаў — астаецца таямніцай. Бадай што, не паходзіла са старэйшай царквы. У новай царкве яе захілілі на паўметра, бо яна не змяшчалася над іканастасам. Відаць, першапачаткова была прызначана для больш вялікага храма. Белавежскай іконай мастацтваведы дагэтуль спецы-

Фота Міхала Корха

яльна не цікавіліся.

Настаяцель Белавежскага прыхода а. Сяргей Корх здаўна клапаціўся аб рэстаўрацыі гэтай старой іконы, таму што была ўжо неабходнай. Дзякуючы сваёй руплівасці, удалося яму дабіцца свайго. 15 мая 2007 года заключыў ён з Падляшскім рэстаўратарам помнікаў старадаўнас-

ці ў Беластоку дамову аб фінансаванні абнаўлення іконы. Рэстаўратар абавязаўся пагасіць 80% коштаў аднаўленчых работ, астатнюю частку коштаў узяў на сябе Белавежскі прыход.

Аднаўленчыя працы працягваліся каля 2 месяцаў. Выконваліся яны акрэдытаванай рэстаўратарскай

майстэрняй MEDAXO ў Беластоку, пад кірункам Кшыштафа Ставэцкага — аднаго з найбольш вядомых рэстаўратараў мастацкіх твораў у Падляшскім ваяводстве. Агульны кошт рэстаўрацыі XVII-вечнай іконы склаў 24 500 злотых, з чаго 19 600 злотых выпала на долю Установы аховы помнікаў старадаўнасці ў Беластоку. Ікона вярнулася ў Белавежу 26 лістапада 2007 года. Але трапіла ўжо не ў могільнікавую царкву, а ў галоўны храм св. Мікалая Цудатворца. І тут яна астанецца. У могільнікавай царкве ікона проста ўжо не памесцілася б, бо той падвінуты фрагмент іконы цяпер адвінулі і ікона зараз красуецца поўным сваім выглядам.

Урачыстасць пасвячэння адноўленай іконы Пакроў Божай Маці адбылася 6 студзеня 2008 года.

Паводле рэстаўратара Кшыштафа Ставэцкага, белавежская ікона — выключны твор царкоўнага мастацтва, сапраўдная жамчужына ды бясспрэчны скарб мясцовага прыхода. А турыстам, якія натоўпам наведваюць Белавежу, ікона будзе адгэтуль новым атракцыёнам.

Цана абсурду

29 студзеня прызвалі мяне на камісію ЗУС. У павестьці прыкмячалася, што прызваны можа не з'явіцца на абследаванні, калі на гэта не дазваляе стан ягонага здароўя, як і гэта, што належыцца яму зварот коштаў падарожжа (пкт 2 павестьці — Dz.U. nr 6, roz. 47). Пазваніў я ў ЗУС у аддзяленне лекараў-абследавальнікаў ды заявіў, што ў мяне праблема з прыездам, паколькі па прычыне хворых ног патрабую дапамогі іншай асобы. „Дык прышліце лекарскае пасведчанне, — пачуў я голас у трубцы. — ЗУС адтэрмінуе абследаванне”. Я паспрабаваў растлумачыць субяседніцы з другога боку тэлефона, што гэта не вырашае праблемы, паколькі стан майго здароўя ў найбліжэйшыя дні не зменіцца. „За-

тым прыезджайце на аўтамабілі...” Так я і зрабіў. Зняў прыватную машыну. Гэтая здзелка абышлася мне ў 40 зл. (кошт паліва — з месца пражывання ў Беластоку і назад каля 180 км). Абследаванне праходзіла скрупулёзна ў адпаведнасці з працэдурамі. У рашэнні медыцынскага заключэння лекарка „ажэчнік” запісала: „Niezdolny do prasy. Niezdolny do samodzielnej egzystencji...”. Калі яна падавала пасведчаную ёю павестьку, сказала: „Можце ісці ў касу (пакой № 2). Там будучь звернуць вам кошты падарожжа”. Але ў касе чакаў мяне сюрпрыз. Касірша, падаўшы фармуляр, сказала мне яго запоўніць. Я вымушаны быў запісаць якім транспартам я карыстаўся (ПКП ці ПКС), з якой мясцовасці выязджаў

і ці не карыстаюся льготамі на праезд публічным транспартам. Калі я падаў запоўнены фармуляр і сказаў, што мяне гэта не тычыцца, бо зняў прыватную машыну, тады пачуў такое: „Я трымаюся законаў. Не магу больш заплаціць чым 3 зл. (у абодва бакі), бо такая стаўка чыгуначнага білета. Калі пакарысталіся вы дапамогай суправаджаючай асобы, дык другое ж столькі належыцца гэтаму чалавеку”. Мае аргументы, што я пакарыстаўся знятай машынай, не знаходзілі зразумення.

— Гэта ж абсурд, — кідаю гнеўна ў бок чыноўніцы, а панечка з іроніяй мне кажа: „Зараз на абсурдах законы трымаюцца”.

Спрэчкі мае не далі рэзультату. Пакідаў я сядзібу ЗУС з крыўдай у сэрцы, паколькі адчуваў жаль не так да чыноўніцы, як да абсурднага закону, які ўстанавілі абраннікі народа дэмакратычнай і правай дзяржавы.

Уладзімір СІДАРУК

Марыя МАНАХОВІЧ

Думаю...

Якой будзе наша вёска
Праз пару дзесяткаў год
Як адыдзе ўвесь старэйшы
Беларускі наш народ?

Хацела б сюды вярнуцца,
На хвілінку падзвіцца,
Хацела б на роднай мове
З блізкімі нагаварыцца.

Думаю — зусім нямнога
Астанецца такіх людзей,
Што роднай мовы не адракліся
І навучылі сваіх дзяцей.

Таму такія думкі
Спакою мне не даюць,
Бо назіраю і чую,
Якія дзеткі тут растуць.

Дзетак у тым не вінавачу,
Што не знаюць роднай мовы,
Бо бацькі ім перадалі
Не родныя, а чужыя словы.

Адгаданка

1. справе вянец, 2. не пекла, 3. прозвішча нямецкіх братоў Вільгельма (1834-82) і Паўла (1838-1914), канструктараў агнястрэльнай зброі, 4. удары ног, капытаў — гукі цокання, 5. мяч у варотах праціўніка — як сакол, 6. партнёр каліны ў народных песнях, 7. авечае мяса, 8. магутная шахматная фігура, якая пачынае бой каля караля, 9. дакучлівае вярчэнне насякомае, 10. след лемяша.

		1		2		
3				4		
						5
		6				
	7					
						8
			9			10

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — галандская прыказка.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будучь разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 2 нумара

Быль, бюро, Вега, віно,

гусь, дзюдо, дына, міна, міні, мыла, паэма, цар.

Рашэнне: **Агонь з вадою бываюць добрымі слугамі але дрэннымі панамі.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем: **Лявону Федаруку з Рыбалаў і Казіміру Радошку са Свебодзіцаў.**

Ніва

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмавая рада тэатра „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 84.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl/>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”:
Ганна Кандрэц-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрэц-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.
Камп’ютэрны набор і карэктурка:
Яўгенія Палоцкая.
Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: II kwartał 26 zł. do 5 marca 2008 r.; III kwartał 26 zł. do 5 czerwca 2008 r.; IV kwartał 26 zł. do 5 września 2008 r. II półrocze 52 zł. do 5 czerwca 2008 r. II — IV kwartał 78 zł. do 5 marca 2008 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
Prenumerata z wysyłką za granicę pocztą zwykłą wynosi: kwartałna — 131 zł.; półroczna — 224 zł.;

roczna — 374 zł. **Pocztą lotniczą:** Europa — prenumerata kwartałna — 142 zł., półroczna — 243 zł., roczna — 405 zł. Ameryka Północna, Południowa, Środkowa, Afryka, Azja — prenumerata kwartałna — 160 zł., półroczna — 274 zł., roczna — 456 zł. Australia i Oceania — prenumerata kwartałna — 204 zł., półroczna — 350 zł., roczna — 583 zł.
Wpłaty do 5 dnia miesiąca poprzedzającego prenumeratę przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A. IV O/Warszawa,
Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

Prenumeratę można zamówić w redakcji. Planowana ilość numerów „Niwę” w 2008 roku — 52. **Pocztą zwykłą:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł. **Pocztą lotniczą:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł., — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.
Wpłaty przyjmuje: Rada Programowa Tygodnika „Niva”, BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.
Nakład: 1 760 egz.

Праўда, Джузепе Вердзі нарадзіўся больш за сто кіламетраў ад Мілана, але ў дарослым жыцці часта вяртаўся на сваю бацькаўшчыну. У гэтым сэнсе многа супольнага з Вердзі мае Міхал Скепка, вядомы ў свеце тэнар, ураджэнец Падляшскай зямлі, вялікі аптыміст і працаголік з пачуццём гумару. Спалучыла іх таксама любоў да оперы, пра што славы тэнар раскажаў мне ў інтэрв'ю пры нагодзе сустрэчы з жыхарамі Гайнаўкі ў Цэнтры прамоцыі рэгіёна „Чарлэнка”.

— *Вы нарадзіліся ў Пасеках, помніце яшчэ родную мову?*

— Я магу гаварыць па-свойму, як усё ў нас калісь, але ўжо большасць слоў забыў, асабліва такіх, каб у інтэрв'ю раскажаць прыгожа пра сябе і сваю працу. Я ўвогуле рана выехаў са сваёй вёскі. Нас было чацвярых братоў. Было цяжка, нарадзіўся я ў 1944 годзе, а пасля вайны ў нас нікому не жылося лёгка. Мне, наймалодшаму, бацькі казалі шукаць сабе лепшага жыцця.

— *Сказалі: „едзь, дзіця, вучыся”?*

— Не, казалі, што мне трэба ехаць у свет, даваць сабе самому рады, тады можа будзе лепш. Калі чалавек не раз успомніць адкуль выйшаў, то не хочацца верыць што так мне ўдалося. Успаміны ў мяне розныя, бо і часы цяжкаватыя, але калі чалавек ведае да чаго імкнецца, тады маецца шанец здзейсніць свае мары.

— *А Ваш талент? Хтосьці яго адкрыў?*

— Доўгая дарога, можна б кніжку напісаць (смах). Я з дзяцінства любіў музыку. Калі пачуў па радыё або дзе-небудзь акардэон, зразу хацелася мне там быць, пападаў я ў нейкае шаленства. Гэта свайго роду фанатызм, дакладна як у спорце ці іншых галінах, калі патрабуеш гэтага фанатызму, каб мець сілу да цяжкай працы. Трэба быць накіраваным, але і гатовым прысвяціць усё жыццё.

— *Але ў Вас ёсць сям'я...*

— Так, праўда, але яны ўвесь час адчувалі паслядоўнасці маіх выбараў і да сёння іх адчуваюць. Калі я ездзіў па цэлым свеце на гастролі, жонка заставалася ў хаце з дачкой.

— *Тады як выглядала гэтая цяжкая дарога да кар'еры?*

— Калі я патрапіў у Беласток, пайшоў у Музычнае таварыства, што дзейнічала пры БГКТ. Там пазнаў цудоўных людзей, між іншым Янку Крупу, якога сустрэкаў пазней працуючы ў Цэнтральным артыстычным калектыве Войска Польскага. Там ладзілі практыкаванні для дырыжораў і харэографу аматарскіх калектываў, таму прыязджаў і Янка.

— *Ці сустрэлі Вы можа іншых папулярных тэатраў беларускай мовы ў музыцы? Ці ўвогуле сустрэліся Вы з беларускай мовай у сваёй шматгадовай працы?*

— На жаль, не. Пасля Цэнтральнага артыстычнага калектыву я працаваў у Камернай ды Нацыянальнай операх у Варшаве і не меў такой нагоды. Хутчэй па-руску. Можа беларускія оперы яшчэ перада мною?

— *А помніце песні з дзяцінства? Можна мама Вам спявала?*

— Мама не, затое дзве цёткі былі распяваная. Але каб так успомніць зразу нейкую мелодыю... цяжка... „Салавей, салавейка...” штосьці там спявалі.

— *Затое Вы спявалі на сценах цэлага свету...*

— Маёй марай было заспяваць на сцэне Нацыянальнай оперы і ўсё падпарадкаванае было гэтай мэце. Калі спяваў я ў цэнтральным вайсковым калектыве, то прыходзіў у оперу і марыў, каб хаця прайсціся па такой вялікай сцэне, толькі прайсціся.

— *Доўга Вы так хадзілі як глядач?*

Вердзі, так як і я, паходзіў з вёскі

Фота Ілоны КАРПУК

— Пару добрых гадоў (усмешка). У войску я служыў, спяваючы ў калектыве. Нават пару разоў мне ўдалося страляць у Рэмбертаве, як кожнаму жаўнеру. Але ў галоўным мы канцэртавалі, рэпетыравалі, гэта ж быў прафесійны калектыв. Спачатку мяне праслухоўвалі. Мусіў я навучыцца нотаў, цяжка працаваць. Вучыўся таго, што ўсе ўжо даўно ўмелі. Але ўжо як працаўнік, пасля войска, стаў салістам. Пасля гэтай працы пайшоў я ў Камерную оперу, далей у оперу ў Лодзі, дзе таксама пазнаў многа знакамітых спевакоў. Пасля пару месяцаў казалі гаварыць да сябе па імёнах, гэта было для мяне вялікае вылучэнне.

— *Але найбольшае вылучэнне мела толькі прыйсці.*

— Так, гэта праўда. А здарылася яно, калі я яшчэ спяваў у Камернай оперы, але ў пэўным сэнсе гэта дазволіла ісці вышэй. Гэта быў вакальны конкурс Вердзі ў 1979 годзе. Да конкурсу прыступіла больш за 150 спевакоў з усяго свету. У конкурсе спяваюцца ары Вердзі, у чатырох этапах. Шчыра кажучы, думаў я, што закончу ў другім, бо так моцна пачаў ролю, што думаў не змагу да канца, але ўдалося і я вярнуўся з залатым медалём. Дзякуючы гэтаму я проста павярнуў у свае магчымасці. Пасля гэтага постыху паявіліся прапановы выступаць у Нямеччыне, але ж маёй мэтай была Варшава. Уявіце сабе, што калі пачаў я спяваць сур'ёзныя ары ў Лодзі, прыйшла прапанова з варшаўскай оперы. Калі я гэта пачуў, то каб меў крылы, напэўна на іх паляцеў бы. Так я быў шчаслівы! Не мог я ў гэтае шчасце паверыць.

— *А што Вы хацелі заспяваць на сцэне гэтай оперы?*

— Маю любімую ролю Альфрэда з оперы „Травіята”, якой я навучыўся для ўласнай сатысфакцыі.

— *Удалося?*

— Зусім выпадкова. Ставілі ў нас гэтую оперу і захварэў галоўны спявак. Паклікалі мяне і дырэктар кажа, што мне трэба замяніць хворага. Я кажу, што ніколі гэтай партыі не спяваў, а дырэктар на тое: „Але я чуў, што вы ўмеце. Нават можаце памыляцца ў час спектакля, я не буду на гэта глядзець”. І так мне прыйшлося заспяваць, толькі з адной сітуацыйнай рэпетыцыяй. Але нікому я не жадаю такой сітуацыі, такога стрэсу. Другі раз я не ўзяўся б за такую задачу.

— *Хвалюецца на сцэне?*

— Увесь час, гэта неадлучнае.

— *Але некаторыя кажуць, што*

можна над гэтым працаваць.

— Гэта як з матэматыкай. Ідзеш на экзамен, баішся, але з другога боку ведаеш, што ўмееш, што здасі. Так і ў спевакоў. Калі ты падрыхтаваны, што запануеш над хваляваннем. Самае важнае гэта форма. Калі ты ў форме, адыходзіць адзін стрэс, а калі формы няма, бывае, што спявак выходзіць на сцэну і не ў змозе вымавіць ніводнага гуку.

— *У Вас былі такія сітуацыі?*

— На шчасце не, але бывалі цяжкасці, калі адчувалася, што можна не скончыць ролі. Так здарылася ў час „Страшнага двара”. Аказалася, што аднак гэта не пытанне формы, а агульнага здароўя. Прафесар Бардзіні, з якім я меў прыемнасць працаваць, казаў заўсёды: „У мастакоў ёсць кепскія гады і добрыя дні, ведаю гэта з практыкі”.

— *Гэта падкрэслівае своеасабліваю вападковасць і значэнне цяжкай працы.*

— Так. Я не з'яўляюся фальшыва скромным чалавекам, бо ведаю вартасць сваю і сваёй працы, таму не баюся сказаць, што ў маім выпадку гэта шмат шчасця, бо можа і застаўся бяцельшом, астаўшыся ў Семанюцы, а не спеваком. Праўда, я не меў такой сілы і харызмы як Охман ці іншыя, не меў нікога за плячыма, таму бараніўся сваімі ўмеласцямі. Але мушу прызнаць, што людзі адсюль маюць хіба супольную рысу, адкрытасць і лёгкасць у кантактах з іншымі. Я меў заўсёды пашану да звычайных, але і выдатных, вядомых постацей. Тая пашана вярталася таксама ў адваротны бок, а працаваў я з сапраўднымі зоркамі, з Лядышам, Бардзіні, Дэймкама. Мама казала: „Сыночку, глядзі на мудрых людзей”. Я шмат чаго ад іх навучыўся, таксама ў жыцці, як і ў працы. У маёй прафесіі трэба быць не толькі спеваком, але і выдатным акцёрам, трэба цяжка працаваць, пільнаваць форму. Мы вучымся ўсё жыццё і працуем безупынна.

— *Праца спевака гэта таксама падарожжы.*

— Я ездзіў па цэлым свеце, ад Злучаных Штатаў Амерыкі, праз Еўропу, у Японію. Кожнаму жадаю наведаць раз у жыцці Японію. У тэлебачанні гэтага не відна, але там людзі такія сардэчныя, гасцінныя, прыязныя, што цяжка паверыць. Такой чыстаты не пабачыш нідзе ў свеце.

— *А па чым найбольш тужыце ў падарожжы?*

— За спакоем. За такім спакоем, калі магу дыхаць цішынёю, быць з сабою.

— *А дзе Ваша месца на гэтай вялікай зямлі?*

— Гэта цяжкае пытанне. Я адсюль. Тады думаю, што ў Польшчы. Штодзень з жонкаю жывём у Варшаве, але маем такі свой прыпынак у Белавежы, дзе ахвотна прыязджаю ў свабодны час. З другога боку, калі вяртаюся з канцэртаў ды чую і бачу з якімі праблемамі жывуць тут людзі, то цяжка мне з гэтым змірыцца. Нібыта знаходзімся ў Еўрасаюзе, а розніцы ў стандартах жыцця такія вялікія. Я жыву па-за гэтым.

— *Вы жывяце спевам...*

— Дакладна так. Гэта цяжкі псіхоз, таму я здольны адолець кожную ролю, адгэтуль у мяне столькі энергіі. Трэба помніць, што спявак, калі раніцай працянаецца і адчувае нейкія праблемы з голасам, зразу траціць вітальнасць цэлага арганізма. Гэта цяжкі лёс, але цешуся, што дзякуючы розным выпадкам мне прыйшлося якраз так жыць.

Гутарыла Ілона КАРПУК

17.02 — 23.02

(22.03. — 20.04.) 21.02. (зацьменне Месяца) клопаты са здароўем, цяжкасці дагаварыцца з калегамі. Не далівай алівы ў агонь. З 22.02. шэраг праблем (можаш знайсці ў сваім атачэнні новага ворага). Добра пакажашся ў кампаніі. Нічога не падганяй.

(21.04. — 21.05.) У выпадку недаверу ў пары пагражаюць расчараванні і прыкры досвед. Знайдзі больш часу для знаёмых. Найгоршы твой вораг — прыхаваная злосць да іншых.

(22.05. — 22.06.) Адкрыюцца перад табою новыя перспектывы. Адназначна рухі. Чым вышэй падымеш перакладзіну, тым больш дасягнеш. Лепшы час на любоўныя сустрэчы. Сябры будуць слухаць тваіх добрых парад.

(23.06. — 23.07.) 18-22.02. найлепшы час для новых ідэй і рашэнняў. Можаш нават бравурна рэалізаваць свае амбіцыі. 21.02. можа быць няладна ў кампаніі і сям'і (не рабі нічога, за што можаш потым саромецца).

(24.07. — 23.08.) 17-21.02. можаш спадзявацца росту сілы, пазітыўных змен, падтрымкі ад атачэння. З 22.02. будзеш слабейшы, таму не зможаш зрабіць усяго; засяродзься на найважнейшым. Для новага каханя можаш адмовіцца ад цяперашняга!

(24.08. — 23.09.) 21.02. магчымыя стрэсуочныя сітуацыі, могуць выйсці на яву закрытыя справы. З рэалізацыяй амбіцый можа быць пад горку. Пачуцці глыбокія, шчырыя і аўтэнтычныя.

(24.09. — 23.10.) Голас маюць перш за ўсё твае інстынкты (незалежна ад узросту!). Эйфарычны настрой. Не правядзеш самотных вечараў! Рамантыка, калі нават быў у цябе кепскі досвед. Можаш выбрацца ў падарожжа (у апошняя дэкадзе месяца). 21.02. высокая ўражлівасць на боль, нервовасць, беспадстаўны страх, бяссонніца.

(24.10. — 22.11.) 17-21.02. жарнасць і жар пачуццяў распяляць каханне (будзеце гэта доўгі час і з чуласцю ўспамінаць!). Шукай шчасця ў латарэі і ў падарожжы (нават на гарадскім аўтобусе).

(23.11. — 22.12.) 21.02. блягі настрой і абсурдныя загады шэфа дадуць табе добра ў косць (не ўваходзь у палеміку з ім, проста пазбягай)! Умеласць кампрамісу і супрацоўніцтва ў фірме можа прынесці аванс. Больш часу аддавай сям'і.

(23.12. — 20.01.) З 22.02. не выбірайся ў падарожжа, бо можа яно быць бясплённым, а ў дадатку цяжкім у транспартным плане. Калі спрытна закрунешся пры сваіх фінансах, прыбытак будзе такі, што табе і не сніўся!; тым больш, што нагода будзе не на адзін раз.

(21.01. — 19.02.) Вялікія дасягненні ў пачуццёвым плане. Будзеш проста ціп-топ, не прапусціш ніякай нагоды. Можаш нават штосьці заіскрыць з сябрам з вашага былога дзіцячага садка. Беспамылковыя вырашэнні ў фінансах.

(20.02. — 21.03.) Сонца дадасць табе харызмы, а выпраменьваючыся з цябе моц давадзе да таго, што ніхто перад табою не ўстаіць. Дагаворышся з бізнесавым партнёрам, паправіцца рэйтынг і ваша фірма. Адчуеш, якія важныя гарманічныя лады. Вернецца да цябе энергія і вера ў тое, што робіш.

Агата АРЛЯНСКАЯ